

2014 • 4

LXVII. évfolyam • április

művelődés

közművelődési havilap

www.muvelodes.ro

TARTALOM

Erdélyi márciusok

Wekerle-telep

Életfa

Bábszínház

Nyitott szemmel

Görbe tükrök

Népművészeti
szövetség

Hóstáti múzeum

Ormós Zsigmond

Verseny

művelődés

közművelődési havilap

Szerkesztőségi tanács:

Benkő Judit
Egyed Ákos
Guttman Szabolcs
Kása Zoltán
Kötő József
Péter István
Pozsony Ferenc
Székely Sebestyén
Széman Péter
Szikszai Mária

A szerkesztőség:

Dáné Tibor Kálmán (főszerkesztő)
Benkő Levente
Murad Betty
Péter János

Postacím:

40015 Cluj-Napoca,
str. Gheorghe Lazăr nr. 30.,
Of. op. 1. Cluj, C. P. 201
tel/fax: +40 264 434 110
honlap: www.muvelodes.ro
e-mail: szerkesztoseg@muvelodes.ro
Bankszámlaszám: Redacția Művelődés
RO69TREZ2165010XXX022278.
Adószám: 9549909.

ISSN 1221 - 8693

Támogatók:

Kolozs Megyei Tanács
Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület
RMDSZ – Communitas Alapítvány

Médiapartnerek:

www.szabadsag.ro
Szabadság

Paprika Rádió
Fülön csíp.
95,1 fm

Ára 3 lej

9 771221 869141

Tartalom

Benkő Levente: Erdélyi márciusok 3

közösség

Romhányi András: Kós Károly kultusza a Wekerle-telepen 4

Sándor Bolgárka Ágnes: Közösségépítés, segítség, jó programok: Életfa 7

színpad

Palocsay Kisó Kata: Bábszínház az egész világ 10

kibeszélő

Laczkó Vass Róbert: Nyitott szemmel V. Egy demokrata dikta-túrái – 2. rész . . 13

galéria

Forró Miklós: Görbe tükrök mindennapjainkról 19

vadrózsák

Szatmári Ferenc: A Romániai Magyar Népművészeti Szövetség 21

Nagy Ákos: Hóstáti múzeumszoba a Kétágú templom tornyában 24

enciklopédia

Szekernyés János: Művészettörténet-írásunk egyik úttörője 27

pályázat

II. Mattis Teutsch János nemzetközi rajzverseny V-XII. osztályos diákok részére . 31

„Énekeljete az Úrnak új éneket!”. IV. Barcasági vallásos vers- és énekmondó verseny 31

Lapszámunk szerzői:

Romhányi András – művelődésszervező, Budapest
Forró Miklós – újságíró, Csíkszereda
Szatmári Ferenc – népművész, művelődésszervező, Csíkszereda
Laczkó Vass Róbert – színművész, Kolozsvár
Nagy Ákos – néprajzkutató, Kolozsvár
Palocsay Kisó Kata – egyetemi adjunktus, Kolozsvár
Sándor Boglárka Ágnes – újságíró, művelődésszervező, Kolozsvár/Baja
Szekernyés János – újságíró, Temesvár

A címlapon hóstáti szobabelső a kolozsvári Kétágú templom tornyában. Adorjáni László fotója.
A hátsó borítón Vas Géza *Húsvét Kalotaszegen* című felvétele

Nyomdai előkészítés: IDEA PLUS – Kolozsvár
Lapterv: Könczey Elemér
Műszaki szerkesztés: Fazakas Botond
Nyomdai munkálatok: IDEA és GLORIA nyomda – Kolozsvár
Igazgató: Nagy Péter

Erdélyi márciusok

Mind a tömbben, mind az elszórt, kisebb-nagyobb szigeteken, mind a szórványban élő magyarság helyzetét eléggé jól ismerve megállapíthatom, hogy nemzeti ünnepünk megélésében vidékenként lényeges eltérések tapasztalhatók. Egészen más a március tizenötödike Székelyföldön, ahol a magyarok tömbben, bő háromnegyedes többségben élnek, és egészen más például Kolozsváron és környékén, ahol összességében véve a magyarság száma nagyjából a háromszéki magyarokéval azonos, de a megyére, a régióra kivetítve számaránya az egyötöd alatt áll. Az ünnepre való felkészülés, a ráhangolódás, a hozzá való viszonyulás is változó, s ebben alighanem a negyvennyolcas-negyvenkilences események és azok utóélete, valamint a kegyeletápolás hagyománya, egyáltalán a léte a meghatározó. Székelyföldön természetes, hogy március idusán templomokba és kegyeleti helyekre vonulnak az emlékezők, másutt előfordul, hogy szólni kell: március tizenötödike van.

Az 1848–49-es nagy-nagy szorongatottságban az önvédelmi harcot vállaló Háromszéken például nem csak a nemzeti ünnepét megülő magyarság számbeli fölénnye teszi mássá az eseményt, hanem az is, hogy a térségben megszámlálhatatlan a forradalom és a szabadságharc tethelye. Ilyen például az önvédelmi harc első ágyúit adó bodvaji vaskohó, a székely fegyvergyártás másik üzemeként számon tartott erdőfülei vashámor, a székely tüzéség felfegyverzésének fellegvára: Kézdivásárhely. Aztán ott van a Gábor Áron elestének helyét jelölő kökös kegyhely, a tüzer-őrnagy eresztevényi sírja, valamint a Székely Nemzeti Múzeumban őrzött egyetlen (?) fennmaradt, és Bukarestből immár végleg hazahozott ágyúja. Aztán ott van Agyagfalva, az egykori csatahelyek: az Epres-, illetve a Nyerges-tető, Vécer, s ott van az őrkői, illetve a postaréti vesztőhely, ahol a szabadságvágyat újraébresztieni szándékozó Makk-féle összeesküvés mártírjait a bécsi kamarilla kivégeztette. Mindez csak parányi része annak a gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt nyitva álló könyvnek, amely révén a történelem a szó szoros értelmében tapintható, kézzel fogható. Ez az a tárház, amely nélkül a március tizenötödikére, a negyvennyolcas forradalomra és szabadságharcra, annak hőseire való emlékezés és emlékeztetés foghíjas, tehát kevésbé érthető. Én például egészen bizonyos vagyok afelől: március tizenötödikén a gyermek már alig-alig emlékszik arra (ha egyáltalán odafigyelt), hogy az első, a második, a ki tudja hányadik szónok mit mondott az emelvényről, de arra egész életében emlékezni fog, hogy megsimogatta Gábor Áron ágyúját. S ez nem csak Székelyföldön érvényes, hanem máshol is. Mindenütt. Arad, Brassó, Fehéregyháza, Kolozsvár, Koltó, Nagyszeben, Piski, Székelykeresztúr, Világos, Vízakna megannyi hely, ahol kézzel fogható a történelem. Erre kéne összpontosítani, erre kellene terelni az embereket és az újságírók figyelmét, mert én abban is biztos vagyok, ami egyébként látható és mérhető: előbbiek a sokadik szónoklat, nem kevésbé a lábom állva eltöltött második, harmadik óra után még az áldás előtt egyszerűen hazamennek; utóbbiak pedig rendszerint azt lesik, hogy melyik politikus mondott mekkorát, mert a sajtópiacon állítólag ez az eladható portéka.

Kolozsváron, de máshol is március tizenötödikén szót lehetne ejteni például arról, hogy a pesti március következményeként a kincses városban ülésező erdélyi országgyűlés hogyan szüntette meg a jobbágyságot, s hogy eme határozatnak éppen a piros-fehér-zöld és kék-arany-kék színek láttán felhorgadók és ellentüntetők szépszülei voltak a legfőbb haszonélvezői. S hogy Bem nem csak harcolt Erdélyben, hanem intő szavakat is mondott magyarnak, romának, szásznak egyaránt. Mert a derék lengyel a lényegről beszélt.

Talán szebb és tartalmasabb lenne az ünnep, ha visszatérnénk március tizenötödike és negyvennyolc lényegéhez; Reményik szavával élve: munkát s imát összefoglalón. Miként karácsonynak Jézus megszületéséről, s húsvétnek az Ő feltámadásáról kell(ene) szólnia, nem az eszem-iszomos napokról, március idusának sem a szónoklatok versengő tobzódásáról, hanem a lábunk előtt heverő történelemről kell(ene) szólnia. Legyenek ám lelket simogató, bátorító, a majdani napokra erőt adó szavak és verssorok, mert ott a helyük, de mértékkel csupán. Mert, szintén Reményiket idézve, szavalunk és beszélünk eleget március idusán. A sajtónak címzett tengernyi szó helyett hasznosabb a téren, a kegyhelyeken, a múzeumokban megsimogatni egy kicsi szalagot, negyvennyolcas ágyúcsövet, puskatust, kardmarkolatot, csákót, nyeret, de sírkövet és emlékjelt is. Mert ennek emléke biztosan megmarad.

Budapesti

Romhányi András

Kós Károly kultusza a Wekerle-telepen

A telep építésének ötlete magától az első polgári magyar miniszterelnöktől, Wekerle Sándortól származott. Az volt a szándéka, hogy (...) megvalósítsa azt, amit Kós Károly az angol példaképtől, Morrístól ekképpen idézett: „Házat, lakást: otthont kell adni az élettal tusakodó embernek”.

A 19. század végén az ipari forradalom hatására Magyarországon hallatlan fejlődésnek indult a gyárpar, a nagyvárosok kezdtek túlszűfoltakká válni. Különösen nyomasztó volt a helyzet Budapesten. A főváros lakásviszonyai a gyárpar fejlődése következtében a legsúlyosabb társadalmi és szociális bajok csíráit is magukban viselték. Az akkor regnáló Wekerle-kormány a nyugat-európai kertvárosi példák ismeretében hasonlóan humánus, de ugyanakkor olcsó megoldást keresett a problémára.

A telep építésének ötlete magától az első polgári magyar miniszterelnöktől (első két kormánya idején, tehát a tárgyalt időszakban a pénzügyi tárcát is vezető – sz. m.), Wekerle Sándortól származott. Az volt a szándéka, hogy az állami vállalatok munkásai, alkalmazottai számára építet tízezer lakást, hogy megvalósítsa azt, amit Kós Károly az angol példaképtől, Morrístól ekképpen idézett: „Házat, lakást: otthont kell adni az élettal tusakodó embernek”.

1908 júniusában írta alá Ferenc József azt a törvényt, amely a Wekerle-telep felépítéséről rendelkezett. „Jóváhagyatik a pénzügyminiszternek az az intézkedése, amellyel néhai Sárkány József örökösének a Kispest község határában fekvő 472 ezer négyszögöl kiterjedésű ingatlanait négyszögölenként 6 korona 50 fillér vételár kikötése mellett a királyi kincstár részére megvásárolta. (...) Felhatalmaztatik egyúttal a pénzügyminiszter, hogy 12 millió korona erejéig egyszerű kivitelben munkáslakásokat építhessen, és azokat az állami és más üzemek munkásai, esetleg alkalmazottai részére bérbe adhassa.”

A telep megvalósítására több tervpályázatot írtak ki. Az ügy iránt közvetlenül érdeklődő pénzügyminisztert azonban egyik beérkezett pályázat sem elégítette ki, s ezért Győri Ottmár főmérnököt, miniszteri tanácsost bízta meg egy kiviteli terv elkészítésével.

Az építkezés 1909-ben kezdődött, és mintegy három év múlva elkészült a

Kós Károly tervezte házak és kapu a Wekerle-telepen

Kós Károly szobra Wekerle-telepi legifjabb lakókkal

telep 90 százaléka. A Fő téren azonban még nem folyt építkezés. Oda emeletes épületeket képzeltek el.

A Fő tér megvalósítására 1912-ben tervpályázatot írtak ki. A bíráló bizottság Kós Károly pályaművét fogadta el, s a rá következő évben ott is megkezdődött az építkezés. Kós az erdélyi szász városok, különösen Nagyszeben főterének mintájára zárt teret, a terre vezető utakhoz kapukat képzelt el. Az elképzelés olyannyira tetszett a bíráló bizottságnak, hogy Kóst akarták megbízni a tér minden épületének megtervezésével. Ez lehetőséget, pénzt, hírnevet jelentett volna számára, ám Kós elegánsabb megoldást választott. Azt javasolta, rá és tervezőtársára, jó barátjára, Zrumeckzy Dezsőre bizzanak két-két házat és a köztük lévő kapukat, míg a többi épületet más építészek tervezzék. Így változatosabb, izgalmasabb tér jön létre, mintha egyetlen ember tervezné azt. Az egységesség érdekében azonban meghatározta a tetőgerinc és a csatorna magasságát. A tér gyönyörű lett!

Kós pontosan tudta, hogy egy ilyen telep központi terének legfontosabb szerepe a szervező erő. Ennek megfelelő gondossággal végezte a tervezési munkálatokat. S bár eredeti elképzeléseinek egy része nem valósult meg, a tér tökéletesen betöltötte, és betölti ma is legfontosabb funkcióját. Azt, hogy a tér maga az agóra.

Sokan tévesen úgy tudják, hogy az egész Wekerle-telepet Kós Károly tervezte. Pedig ő csak a Fő tér két házának és a köztük lévő kapunak a tervét vetette papírra. No meg a tér funkcióját! Mi, wekerleiek ezt köszönjük neki.

A központi teret ma úgy hívják: Kós Károly tér. Itt tartjuk a Wekerle-telep falunapjait és legfontosabb ünnepeit.

Messzi kerületekből ide járnak a kismamák, mert az itteni játszótér csodálatos. Mert az egész tér csodálatos. Itt bújnak el a szerelmesek valamelyik padra, és itt élvezik az őszi nap-sütést az idősebbek.

A tér központi helyén Kós Károly szobra áll, Péterfy László nyárádselyei szobrászművész alkotása. Jól megfér Wekerle-telep centenáriumi évében a tőle nem messze felállított Wekerle Sándor szobrával. Aki odafigyel, észreveszi, hogy a szoborhoz vezető kanyargós ösvényeken faragott kövekre lép. Ezek a kövek az erdélyi polihisztor egy-egy fontos alkotását idézik. Kós bronz mutatoujja fényes, mert a gyerekek sokszor ebbe kapaszkodnak bele.

A tér 3-as számú, Kós tervezte házának falán egy dombormű látható, ez Kós Károlynak állít emléket. Ebben a házban lakik egyébként „az öreg” egyik unokája, Kós Béla.

Ha a teret a másik oldalon, a Zrumeckzy-kapu alatt hagyjuk el, az első sarkon meglátjuk a telep egyik általános iskolájának épületét. Az én gyermekkoromban még III-as iskolának hívták (ezt adták át harmadikként a telepen), mai neve Kós Károly Általános Iskola. A kerület egyik legjobb iskolája. Ha nem a legjobb! Névadójának szellemiségéhez méltón különlegessége az, hogy minden diákjának ahhoz ad fejlődési lehetőséget, amiben az illető gyermek a legtehetségesebb.

A telep Bárczi István terén egy különleges alkotás áll: A megfagyott muzsikások. Huszonegy kopjafa, rajtuk egy-egy csóharanggal. Schlegel német filozófus szerint „az építész megfagyott zene”, amihez Lechner Jenő magyar építész hozzatette, hogy „az építész megfagyott muzsikus”. A 21 kopjafa 21 építész jelképez, egyikük Kós Károly.

Kós szellemiségét azonban a wekerleiek sokkal mélyebben őrzik. A szobrot, a domborművet, az iskolaépületet meg lehet mutatni bármikor, bárkinek, az kézzel fogható. De az igazi örökség, az Kós szellemisége, mely a wekerleiek lelkében él!

A tér központi helyén Kós Károly szobra áll, Péterfy László nyárádselyei szobrászművész alkotása. (...) Aki odafigyel, észreveszi, hogy a szoborhoz vezető kanyargós ösvényeken faragott kövekre lép. Ezek a kövek az erdélyi polihisztor egy-egy fontos alkotását idézik. Kós bronz mutatoujja fényes, mert a gyerekek sokszor ebbe kapaszkodnak bele.

Nyolc esztendővel ezelőtt elindult valami a telepen. Egy kis csoport ráébredt arra, hogy micsoda érték az az épített környezet, ami körülvesz bennünket! Szellemi kibontakozás kezdődött. És egyre többen ébredtek rá: közösen erősek vagyunk! Hosszú lenne felsorolni ennek a máig vezető útnak az állomásait. Mára mintegy 4-500 önkéntes szervezi saját magának az életét a telepen minimális önkormányzati támogatással. E közösségi élethez, ünnepekhez tartozik például a Téltemetés Kiszebáb, amikor körbejárjuk a teret, zajongással, gondúzó cédulákkal, és máglyán égetjük el a telet. Ebbe a sorba tartozik a madarak és a fák napja, a

Kós-iskola fényképkiállítása szakmai előadással, a Föld Napja környezetépítéssel, kertápolással, a kerékpáros tekerés, a Székelykapu Napok, a tavaszi falunap, a Székelykapu Futás, az ország városi környezetben megrendezett legszébb futása, a Önkéntesek Napja, amikor önmagunkat ünnepeljük, a Szent Iván-éji tűzszobor-bemutató, a trianoni megemlékezés a Kós-szobornál. És ugyanez tartozik a Kulturális Örökség Napja, az őszi falunap, a tájékoztatósi futás, Wekerle Sándor és Kós Károly ünneplése születésük évfordulóin, az adventi gondolatnaptár, a Mikulás, az adománygyűjtés rászoruló wekerleiek számára, a karácsonyfa díszítése. Nyaranta, minden vasárnap térzene van a zenepavilonban, a Film-Galéria Tárlatok keretében a témához kapcsolódó filmeket vetítünk, csütörtökönként wekerlei esti meséket hallgatunk vetítéssel, rajzokkal. Kedveltek még az évi hat-nyolc alkalommal megszervezett gyalogos- és biciklitúrák, a negyed-évenként esedékes bolhapiac és bababörze, wekerleiek kiállítása Kós Károly házairól, valamint a bridzs, a horgász, a Körkötő Őszikék, illetve a Zöld Hajtás klubok. Ezekben a programokban az a közös, amit Kós a tér alapfunkciójaként határozott meg: a közösségi élet. Kós Károly így vallott a szolgálatról: „az ember kötelessége, hogy a maga népét szolgálja. Az, aki ez alól kihúzza magát, az a népe árulója”.

Kós Károly így vallott a szolgálatról: „az ember kötelessége, hogy a maga népét szolgálja. Az, aki ez alól kihúzza magát, az a népe árulója”.

Wekerlei értelmiségiek egy csoportja 2007 tavaszán egy különleges alkotást hozott létre, a Wekerlei Életfát. Bonyolult szimbólumrendszere az ősi, a hon-

Kézfogás. A szerző felvételei

Kós Károly wekerlei (apró)népe

foglalás előtti időkre nyúlik vissza, de mégis minden jelképében a Wekerlét idézi. A Wekerlei Életfa a telep élni akarását hirdeti. Minden évben a tavaszi napfordulót követő szombaton a telep népe ezt ünnepli. A telep négy teréről fáklyás menetek indulnak a Kós Károly tér felé. A csoportokat zenészek vezetik, a térre érve egyesülnek. Sok minden történik itt, ami lélekemelő. Van itt minden, ami látható és nem látható, ami szép és misztikus. A Wekerlei Életfa: szobor, de életérzés is. Minden évben egyetlen napra, egyetlen estére a telep legszebb, legbensőbb ünnepe. Alkalmas arra, hogy az ember szembe nézzen viselt dolgaival, számvetést tegyen.

Benkő Samuval folytatott, és kötetben is megjelent beszélgetése egyikén Kós Károly azt mondta: „A mai ember furcsa betegsége, kárhozatos beidegződése, hogy engedte magán eluralkodni a céltalan gyorsaságot. Mert lehetnek az életnek válságos pillanatai, amikor maga a megmaradás múlik a gyorsaságon, de nem lehet a rohanás a lét állandó velejárója. Egyenletes ritmusra van szükség az élet minden területén.” A Wekerlei Élefa ünnepén elmondott beszédeknek van egy visszatérő gondolata, amely mintegy felel erre: ha hittől élő emberek fognak össze jó ügy érdekében, élhetővé teszik a világot!

Mi, akik teremtői vagyunk ennek a modern-kori csodának (akik nem pénzért, hanem lelkesedésből, másokért dolgozunk), látjuk munkánk eredményét. Ám azt valljuk, hogy mindazt,

„A mai ember furcsa betegsége, kárhozatos beidegződése, hogy engedte magán eluralkodni a céltalan gyorsaságot. Mert lehetnek az életnek válságos pillanatai, amikor maga a megmaradás múlik a gyorsaságon, de nem lehet a rohanás a lét állandó velejárója. Egyenletes ritmusra van szükség az élet minden területén.”

amit elértünk, legalább 70 százalékban az épített környezetnek, s különösen a térnek köszönhetjük. Hát ezért van kultusza a Wekerlén Kós Károlynak. „De lesznek, akik utánam jönnek, az én maradványaim. Amikor én már elpihentem, erős ifjú lábakkal nyomomba lépnek ők. És nem szállnak le a hegyről, hogy lánccos rabjai legyenek hírnek, dicsőségnek és idegen kultúrának. Mert erősek lesznek. Hatalmasok és magyarok.”

A fenti szöveg az idej sztánai farsangon elhangzott előadás szerkesztett változata

Sándor Bolgárka Ágnes

Közösségépítés, segítség, jó programok: Életfa

Egy Kolozsvár méretű városban, ahol a lakosság nem elhanyagolható hányadát a betelepült, és épp ezért a tágabb családi segítő konstrukció nélkülöző fiatalok teszik ki, a kismamák, a családok elszigeteltsége komoly következményekkel járhat.

Talán nincs is már olyan magyar ember Kolozsváron, aki ne hallott volna valamilyen formában az Életfa Családsegítő Egyesületről, ne vett volna részt valamely, a szervezet által létrehozott eseményen, rendezvényen, ne lett volna kedvezményezettje valamilyen megmozdulásuknak. Azért is emeltem ki, hogy „valamilyen formában”, mert érdekes módon a nevet gyakran eltevesztik. Többször hallottuk már vissza magunkat mindenféle kacifántos megnevezésekkel, leginkább Családfa Alapítványként, ilyenkor nem győzzük hangsúlyozni, hogy bár elvileg értjük mi az összemosódás lényegét, mégiscsak jelentős a különbség az életfa és a családfa között. Sajnos, az elkövetők rendre elfelejtik elküldeni a bakikból adódó malacokat, pedig jó hasznát vennénk. Lehetne belőlük például ételcsomag a rászoruló családok számára, de akár hagyományos disznótorokat is tarthatnánk, és akkor közös munka és szórakozás közben tudnánk

segíteni, jót tenni. És ezzel el is érkeztünk néhány olyan jellemzőhöz, amely fennállásának eddigi nyolc esztendeje alatt meghatározta az Életfát: segítség és szórakoztatás. Mindkettőre szükség mutatkozott.

Tekintsük át a kezdeteket, a megalakulás időszakát, mi is volt, mi is történt akkoriban Kolozsváron. 1999-et írtunk. Az országban már évtizedek óta felszámolták a védőnői szolgálatot, így a várandós vagy éppen éppen nemrég szült asszonyoknak alig-alig volt kihez fordulniuk tanácsért, biztatásért. Szintén nem létezett nevelési tanácsadó vagy egy nyugodt hely, ahol az ember szükség esetén szóba állhat egy szakemberrel. Az állam által fenntartott szociális hálónak akkorá rések tátongtak (ez egyébként máig se változott sokat), hogy jobban járt mindenki, ha probléma esetén nem oda folyamodott segítségért.

Pedig segítség kellett. Egy Kolozsvár méretű városban, ahol a lakosság nem elhanyagolható hányadát a betelepült,

Játsszóház az Életfa Egyesületnél

és épp ezért a tágabb családi segítő konstrukciót nélkülöző fiatalok teszik ki, a kismamák, a családok elszigeteltsége komoly következményekkel járhat. Ezt ismerte fel érdekes módon épp egy friss apuka, és innen ered az a ma már legendának tetsző történet, amely szerint az első kolozsvári kismamaklubot egy kispapa alapította. Így is volt, és a klub rövid idő múlva hatalmas népszerűséget ért el. A jó kapcsolatokkal és ötletekkel rendelkező alapító ugyanis minden találkozóra hívott egy szakembert (rendszerint pszichológust, orvost, lelkipásztort, pedagógust stb.), aki a gyermeknevelés, a csecsemőgondozás időszzerű kérdéseit érintő különféle témákról beszélgetett az anyukákkal. Közben a nagyobbacska gyermekek játszottak, a picik meg ültek édesanyjuk ölében. Az sem volt ritka, hogy zenés foglalkozást tartottak babának-mamának közösen (hol volt még akkor a Kerekítő és az ehhez hasonló!). Ezek a találkozók többnyire a város központjában vagy ahhoz közel eső termék valamelyikében zajlottak, ám egy idő után a távolabbi lakónegyedekben élő kismamák szerveződni kezdtek, és így jöttek létre a különféle klubkezdemények. Közösségek. Ez az egyik legfontosabb fogalom, amelyet mindenképpen ki kell

2005-ben be is jegyezték az Életfa Családsegítő Egyesületet, amely bevallottan azzal a céllal jött létre, hogy az értékválsággal küszködő világban egyfajta kapaszkodót nyújtson a családoknak.

emelnünk, ha az Életfáról beszélünk. Közösségeket teremtett, teremt ma is folyamatosan, azokat táplálja, felügyeli, fejleszti lombkoronája alá vonva. A közösség pedig megóv, megtart, biztonságot nyújt, identitást ad, és erősít. Megerősít abban a tudatban, hogy nem vagyunk egyedül a világban, problémánk, gondunk sem egyedül, vannak társaink, sorstársaink, harcostársaink. Ne hallgassuk el a dolog másik fontos vetületét sem: nem mindegy, hogy milyen nyelvű a társaság, ahová kerülünk. Igen, lehet, hogy hosszas keresgéléssel találhatnánk Kolozsváron román csoportokat – bár tudtommal abban az időszakban alig-alig működtek ilyenek,

Mezítlábás lovagok. A gyermekek a játszadózás megannyi változatát szeretik

és jóllehet azóta már tudunk megmozdulásokról, kezdeményezésekről, sőt, időnként együtt is működünk velük, kimutatható, hogy sokan vették mintául az Életfát –, de vannak olyan élethelyzetek, amelyekről sokkal szívesebben beszélgetünk magyarul, és gyermekeinket is szívesebben látjuk anyanyelvi környezetben a mélyen meghatározó első éveikben. Mindezekből kiindulva, és látva, tapasztalva az igényt, a kismamaklub alapítója és az akkor már vele folyamatosan együtt dolgozók úgy gondolták, nem lenne haszontalan létrehozni egyfajta ernyőszervezetet, amely összefogná ezeket a kezdeményezéseket. A gondolat hamarosan megvalósult: 2005-ben be is jegyezték az Életfa Családsegítő Egyesületet, amely bevallottan azzal a nevében is vállalt céllal jött létre, hogy az értékválsággal küszködő világban egyfajta kapaszkodót nyújtson a családoknak. Hirdesse, hogy igenis érték a család, érték a hagyományos modell, amelyben a felnőtt felek (az apa és az anya) szerepüknek megfelelően, egymást kiegészítve, társként, partnerként nevelik szeretve, kötődve gyermekeiket.

Mire a szervezet megalakult, a szerveződő kismamaklubok közül már csak egy maradt. Azóta is azt emlegetjük Kismamaklubként, nagy kezdőbetűvel, mert ebből sem akármilyen hajtások sarjadtak. A világháló kínálta lehetőségeket kihasználva, a levelező lista már nem csak a város-, a megye-, de országhatárokon is átnyúlt, létrehozva a különféle, ennek nyomán megalakult

területi szerveződések hálózatát. A kedvezményezettek köre is bővült, mert egy új kezdeményezés nyomán már a várandósok is közösségbe szerveződtek. Számukra igazi újdonságként magyar gyógytornászok várandóstonát kínálnak azóta is, a meghívott szakemberek pedig igyekeznek megkönnyíteni a terhesség időszakát. Ez volt az első új program, amelyet viszont rendre követett a többi. Mert csakhamar bizonyosodott, hogy egyik jó ötlet szüli a másikat. Az Életfa az évek során olyan ernyőszervezetté nőtte ki magát, ahol mindenféle családi alakulat megtalálta a maga helyét: a nagycsaládok is, az egyszülős családok is, az ikreket nevelők is, a babára vágyók is. Beindultak a több-kevesebb rendszerességgel működő találkozók, programok. És ha már

együtt nővünk

adott az alap, akkor magát adta a rendezvények ötlete is.

És itt most megint meg kell állnunk egy gondolatnyi időre, és elmerengeni azon, mit is jelentenek Kolozsvárnak az Életfától megszokottá vált kisebb és nagyobb rendezvények. A Gyermeknap, az Adventi Sokadalom, a családi farsang, a Születés Hete, a Hordozás Hete, az Anyatejes Táplálás Hete. Ez utóbbi három olyan nemzetközi szintű mozgalmat jelöl, amely már évek óta igyekszik meghonosítani a valóban család- és gyermekbarát szemléletmódot, nem csoda hát, hogy az Életfa is beállt a sorba, és magára vállalja a kolozsvári szervezést. Ezek az események és rendezvénysorozatok most már végigvonulnak az éven, és akik valamilyen kör tagjaként érintkeznek az Életfával, azok biztosan részeseivé válnak valamilyen eseménynek, hiszen előre tudják, hogy februárban farsang lesz, áprilisban húsvéti tojásírás, májusban a Születés Hete, majd jön a Gyermeknap, a nyári játszóház, augusztusban az Anyatejes Táplálás Hete, ősszel születésnap, aztán a Hordozás Hete, adventben koszorúdíszítés, Mikulás-várás, majd Adventi Fesztivál. Úgy is mondhatjuk, hogy az évnek megvan a maga életfás ritmusa, ami biztosítja a folytonosságot, az állandó színvonalat. Olyan hagyományokat teremtetünk már az Életfa fennállásnak csaknem nyolc esztendeje alatt, amelyek keret adnak a mindennapoknak, az ünnepeknek, társakat az identitás megőrzéséhez, a segítséghez. És mindig minőséget adunk, mert mi magunk is

csak a minőségben, az igényességben hiszünk. A legjobb szakemberekben, a legjobb művészekben: ők a mi állandó segítőkink abban, hogy a magyar családok magukénak érezzék Kolozsvárt. A szakemberek mellett pedig legalább ilyen fontos bázisunk az a több tucatnyi önkéntes (egyetemista vagy középiskolás fiatalok, klubtagok stb.), akik ugyancsak fontosnak tartják az önzetlen segítséget.

Sokakban felvetődhet a kérdés: miért csináljuk? Mi indít arra embereket (anyákat, apákat, pszichológusokat, tanítókat, művészeket, újságírókat, a legkülönbözőbb szakmák képviselőit), hogy kevéske szabadidejüket a köz szolgálatának szenteljék? Hogy rendszeresen találkozzanak, tanácskozzanak, pályázatokat írjanak, költségvetéseket számolgassanak, majd átszámolgassanak és csoportosítsanak, együtt gondolkodjanak, tervezzenek, szervezzenek, klubokat vezessenek, rendezvényeket bonyolítsanak, ha kell, széket és asztalt pakoljanak, termet rendezzenek, seperjenek, takarítsanak, jótékonytsági gyűjtéseket hirdessenek, nemzetközi kapcsolatokat építsenek és ápoljanak?... A sort hosszan folytathatnám, de talán fölösleges, mert ennyiből is érzékelhető, hogy sokrétű a munkánk, a vállalásunk. A kérdésre pedig megadhatjuk a választ: ezek az emberek szeretnek hasznosan élni. Nem csak önmagukért vagy saját szűkebb családjukért, hanem tágabb környezetükért is tenni akarnak. Szeretik érezni és vállalni a felelősséget a közösségért, szeretik lát-

ni a gyarapodást, a jó példák hatását. Hihetetlen öröm látni például az ismétlődő rendezvényeinken a gyermekek fejlődését: hogy míg az első gyermeknapon esetleg részt vett egy anyuka egy totyogóval, addig az ötödikre már úgy érkezik, hogy a legnagyobb gyermek tolja a középsőt babakocsiban, Anya pe-

...ezek az emberek szeretnek hasznosan élni. Nem csak önmagukért vagy saját szűkebb családjukért, hanem tágabb környezetükért is tenni akarnak. Szeretik érezni és vállalni a felelősséget a közösségért, szeretik látni a gyarapodást, a jó példák hatását.

dig kendőben hordozza a legkisebbet. És az is lehet, hogy következő évben már a szervezésbe is besegít ez a család. Voltak ilyen élményeink, nem is egy.

Abban is bízunk, hogy kifelé is csak jót sugárzunk magunkból. Ha nem így lenne, nyilván nem hívnának partnernek, társszervezőnek a legkülönbözőbb rendezvényekhez: a Kolozsvári Magyar Napokhoz, a Bonchidai Kastélynapokhoz, az Egy korty könyv fesztiválhoz stb. Nem lennének tagjai az Erdélyi és a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségének, a Családláncnak, a Nagycsaládosok Országos Egyesületének. És nem kaptunk volna magyar állami kitüntetést. De kaptunk. Tavaly, augusztus 20-án. Az indoklás szerint a külhoni magyar közösségek érdekében kifejtett munkánkat jutalmazták ilyen módon, mi pedig büszkéek voltunk erre, nem feledkezve meg azokról, akiknek köszönhetjük, és akikért dolgozunk: ők a magyar családok.

Közeledik fennállásunk és működésünk nyolcadik évfordulója. Ez nem annyira kerek szám, a tizediken biztosan előállunk majd valami jó kis ünnep-ötlettel, de azért ennek a nyolcnak is örülünk, mert bizonyító erővel bír. Nyolc éve töretlen a lelkesedésünk, a hitünk, és gyarapodó a közösségünk! Ez a legtöbb, amit egy magunkfajta szervezet elmondhat magáról.

Pocaktanács

Bábszínház az egész világ

Bábozni egyszerűen jó! A bábszínház nyelvét mindenki ismeri. A rácsodálkozás öröme színesíti a világunkat

Bábszínház, bábkészítés, animáció. Olyan témák, amelyek évek óta izgatnak, amelyekkel kísérletezem, amelyek a munkámat, de valójában a legkedvesebb időtöltéseim egyikét jelentik.

Bábszínház, bábkészítés, animáció. Olyan témák, amelyek évek óta izgatnak, amelyekkel kísérletezem, amelyek a munkámat, de valójában a legkedvesebb időtöltéseim egyikét jelentik.

Tizenkét évfolyammal báboztam a Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Színház és Televízió Karán, színész növendékekkel; Marosvásárhelyen pedig, a Színművészeti Egyetemen két bábos osztállyal volt szerencsém dolgozni. Tulajdonképpen csak a hivatalos elnevezés és a három éves képzés után kapott papír különbözteti meg a két típusú osztályt. Valójában tehetséges, nyitott, kíváncsi fiatalokról van szó, akiknek megadatott az a lehetőség, hogy bábozzanak is. Ezek a fiatalok a kezdetekben, néhány kivételt leszámítva igencsak keveset tudtak a bábszínházról. Bábszínházi élményeik elenyészők, vagy teljesen hiányoznak. Miután egyre többet láttak, tapasztaltak és gondoltak a bábszínházról, bábkészítésről és animációról, annál fontosabbá váltak számukra ezek a folyamatok. Felismerték az ezekben rejlő lehetőségeket: hogyan egészítik ki mindazt, amire szabad, önálló alkotó egyéniségekként szükségük van a továbblépéshez.

A legfrissebb élményem a BBTE Pszichológia és Neveléstudomány Karához kötődik, ahol a leendő óvodapedagógus és tanítóképzős fiatalokkal bábozom immár negyedik éve. Ezek az évfolyamok a színész osztályoknál nagyobb létszámúak. Sajnos, ebben a közegben sem túl biztató a helyzet. Ezek a hallgatók is keveset tudnak a bábszínházról, az animáció nem igazán foglalkoztatja őket, élményeik nagyon leszűkültek. Ha léteznek egyáltalán. Alig akad olyan, aki hallott volna Vitéz Lászlóról. Pedig tudják, hogy Fehérlófia, Árgyélus, Csongor, János Vitéz, Toldi, Bánk bán együtt a Tavaszi szél vizet áraszt-tal és az írásos motívumokkal, a mézeskalácshuszárral és a gyermekmondóka-kincsünkkel mind a kultúránk része, mégis a bábozgató betlehemes játékokról, vagy nemzeti vásári bábhősünkről (az előbb említett Vitéz Lászlóról) alig van tudomásuk. Amint megismerkednek ezekkel, a színészhallgatókhoz hasonlóan, örömmel fedezik fel a bábjáték nyújtotta lehetőségeket.

Jelen írásommal nem ennek az áldatlan helyzetnek az okait keresem. Inkább megpróbálom azt tenni, amit a bábos órákon, a műhelymunkáimon, a játszó-

Philippe Genty (<http://www.philippegenty.com/en/compagnie/historique-les-autruches.html>)

házakban, vagy a különböző gyermek-foglalkozásokon is teszek: felébreszteni az érdeklődést a bábszínház iránt, meghozni a kedvet a bábmozgatáshoz és bábkészítéshez, az animációhoz.

A most induló sorozattal összegeznem sem akarok. Nem vonalat szeretnék meghúzni, és rendszerezni mindazt, ami eddig történt, hiszen továbbra is kísérletezem. Inkább néhány gondolatot osztanék meg az elkövetkezőkben, kérdéseket szeretnék megfogalmazni, és azokra válaszokat keresni. Néhány támpontot adni azoknak, akik szeretnének bábozni, bábokat készíteni. Itt leginkább a leendő vagy a már gyakorló óvoda- és iskolapedagógusokra gondolok. De segítséget nyújthatok azoknak is, akik otthon szeretnének bábozni családjukkal, gyermekeikkel, vagy pedig olyan munkakörben dolgoznak, ahol a bábu kapoccsá válhat, vagy éppen a megfelelő távolságot biztosíthatja egy gondolat megfogalmazásában, átadásában, vagy egy együttlét kialakításában. És főleg kedvesen állnék számon ezt a sorozatot. Mert bábozni jó. Mert a bábszínház nyelvén beszélni mindenki tud, csak fel kell fedoznünk ezt a képességünket. Bábot is bárki tud készíteni, ha megtalálja a neki alkalmas kivitelezési technikát, és ismer néhány alapszabályt.

Bábozni mindenki szokott

Az animáció nyelvét mindannyian beszéltük már gyermekkorunkban, és most is beszéljük, csak nem tudatosan. Ha újraélesztjük ezt a nyelvet, ha figyelembe vesszünk néhány technikai elemet, műfaji ismeretet és alapszabályt, máris megteremthetjük a hiteles bábozás alapját. Mert a bábszínház lehet más, sokkal különbözőbb annál, amit eddig tapasztaltunk, láttunk, gondoltunk róla. Hiszen a bábkészítés egy végtelen lehetőségeket kínáló rendkívül változatos alkotói folyamat. Bármennyire is furcsán hangzik, az animáció nem több, mint amikor gyermekeink a kádban a szappantartóval és a fogkefékkel játsszák el a kalózcsatát, miközben a zuhanycső a víz mélyén rejtőzködő félelmetes kígyóvá alakul. Ne feledjük: szülőként mi is önkéntelenül animáljuk a sonkás szendvics katonákat, amikor étvágytalan kisgyerekeink nem hajlandó megenni a vacsoráját. Ugyanis az animáció segít, áttemel egy másik dimenzióba, elindítja fantáziánkat, megfeledekezünk a valós helyzetről, amelyben vagyunk. Általa hagyjuk, hogy a játék varázslatos ereje, könnyűvé és egyszerűvé tegye a helyzetek megoldását vagy megélését. A hétköznapi

Wayang golek (<http://palingindonesia.com/category/karya/page/4/>)

események így válhatnak egyediekké. A rácsodálkozás öröme színesebbé teszi környezetünket, felébreszti fantáziánkat, s ezzel együtt önmagunkat is. Az anyagok lelkéhez való közeledés pedig gazdagabbá, fogékonyabbá tesz. Ezáltal a minket körülvevő tárgyakra, jelenségekre mindig is egy kicsit másképp fogunk tekinteni, viszonyulni, s ez csak javítani fog kapcsolatainkon, életminőségünkön. Még egy kaput nyithatunk magunkon, amelyen keresztül kapcsolatba tudunk lépni a világgal.

Bábos nyelv

A rossz bábjátékok közös jellemzője az, hogy a bábok elsősorban (vagy majdnem kizárólag) szavakkal kommunikálnak, és mozgásuk általános, nem konkrét, egyedi. A bábosok belefeleledkeznek a beszédbe, s hamarosan már majdnem mindegy, hogy bábszínházat nézünk-e vagy sem. Két vagy több bábu áll, vagy ül, esetleg ritmikusan, mechanikusan bólogat, vagy billeg és beszél. Mondanak, mesélnek arról, hogy mi történt, mit csináltak. Ahelyett, hogy megtennék, illetve a szavakon túl más eszközökkel – látvánnyal, zenével, mozgással tolmácsolnák a lényegét. A bábokat már az emberi történet legősibb idejétől megtalálhatjuk a világ minden táján, és nem azért, mert beszélnek, hanem azért, mert életre kelnek. Ami változik, ami mozog, számunkra azt jelenti, hogy él. Természetesen nem azt szorgalmazom, hogy a szöveget, a beszédet számúzzuk a bábjátékokból, csak arra hívom fel a figyelmet, hogy amit el tudunk mondani másképp, mint szavakkal: tegyük meg. Fedezzük fel, hogy

milyen más módon tudunk közölni egy gondolatot. Ötvözzük a képzőművészet nyelvét a zenével, a hangokkal (másokkal, mint a beszéd!), és hassunk – elsősorban – az érzésekre. Ne feledjük, hogy minden, ami a színpadon/bábszínházban elénk tárul, az mind jel, és éppen ezért semmi sem lehet véletlen. A néző mindazt, amit lát, hall, érez és ért, átérteszti önmagán, kiegészíti. Az emberiség történelme során a bábokat a legkülönbözőbb módon használták: áldozati adományként, temetkezési rituálék szereplőiként, mágikus praktikák, jóslások, rontások eszközeiként. Szent

*...a bábszínház nyelvén
beszélni mindenki tud,
csak fel kell fedoznünk ezt
a képességünket. Bábot
is bárki tud készíteni, ha
megtalálja a neki alkalmas
kivitelezési technikát, és
ismer néhány alapszabályt.*

tárgyak isteneket képviseltek különböző kultuszokban, majd végül profán színházi eszközzé váltak. A báb a kezdetektől az ember kísérője, és nem azért, mert szavakat képes mondani. Ahhoz, hogy egy bábu megszólalását hitelesnek találja a néző, ahhoz, hogy valóban a bábu szóljon meg, a bábunak előbb életre kell kelnie, mozgása, tekintete, lélegzése, érzékszervei évelensége által. A barlangban szorongó vadász sa-

War-horse (<http://www.classicalite.com/articles/6492/20140306/national-theatre-lives-broadcast-of-war-horse-at-new-london-got-more-viewers-than-helen-mirren-in-the-audience.htm>)

ját félelmeit próbálta megzabolázni azzal, hogy előbb életre keltett kis figurákkal vagy árnyalakokkal szelídítette magához a rá váró ismeretlen eseményeket. Mint a mindenkori kisgyermek, aki kicsinyített világokkal, szerepjátékokkal, animált játékszerekkel, tárgyakkal hozza közelebb magához a számára oly sokszor félelmetesen nagy világot. A báb alkalmazása mindenkor azoknak a gondolatoknak, kérdéseknek, problémáknak a környezetében történik, amelyeket az ember feltesz önmagának és a világnak önnön magáról, valamint a világról. Érdekes összehasonlítani azt, hogy különböző népek hagyományos vásári bábhőseinek milyen helyzetekben kell helytállniuk, kikkel kell megküzdeniük, milyen célokat akarnak elérni. Vitéz László a „nagyamucikája báli legyezőjével” (a palacsintasütővel) a neki szurkoló és tapsoló pajtikák legnagyobb örömeire fejbe kólintja a „paradicsompofájú” Ördögöt, a Halált, és túljár az eszén a kapzsi gazdag embernek, aki ki akarja használni, be akarja csapni őt. Vasilachénak van felesége is, Mărioara. Egyik lényeges konfliktushelyzetük, hogy megfőtt-e a puliszka vagy sem. A Geambaş pedig át akarja verni Vasilachét, egy kehes félholt lovat akar rátukmálni. De mindig a piros sipkás hős győz, ezért is nézzük meg mindig újra és újra az előadást.

Vitéz László a „nagyamucikája báli legyezőjével” (a palacsintasütővel) a neki szurkoló és tapsoló pajtikák legnagyobb örömeire fejbe kólintja a „paradicsompofájú” Ördögöt, a Halált, és túljár az eszén a kapzsi gazdag embernek, aki ki akarja használni, be akarja csapni őt.

A báb műtárgy – és mégsem az

A báb legfontosabb jellemzője, hogy személyisége van. Érzéseket, gondolatokat ébreszt, mint minden képzőművészeti alkotás, viszont a bábu sajátossága az, hogy élni akar. Ha a bábbal nem játszanak, akkor az csak holt anyag marad, életlehetőség. A báb nyelve a mozgás: a ritmus és az energia. A bábok a testükkel beszélnek, a tekintetükkel. Illúziót teremtenek, nem utánozzák, hanem újragondolják, stilizál-

A bábok tekintetének kiválasztása az egyik legfontosabb mozzanat. „A szem a lélek tükré”. Ez a bábukra is érvényes.

ják a valós mozdulatokat. A legtöbb bábos maga készíti báb-jait. Vagy, ha nem is az általa életre keltett bábok alkotója, mindenképp ért a bábkészítéshez. Ismeri annak technikáit, fortélyait. A jó bábkészítők és tervezők pedig kiválóan mozgatják a bábokat, még akkor is, ha ezt soha nem teszik nyilvánosan. Ez egy lényeges dolog, mert a bábót, miközben készítjük, nem csak szemléljük, hanem mozgatjuk, és mozgás közben figyeljük meg, ismerkedünk velünk, s ha szükséges, ezek következtében módosítunk rajtuk. A kesztyűsbábokat amennyire lehet, a kezünkre húzva készítjük, és minden lényegesebb változás után megmozdítjuk, megfigyeljük, hogy miként mozog, mennyire eleven. Személyiségjegyeit, külső és belső tulajdonságait szem előtt tartva választjuk ki a nyersanyagokat, határozzuk meg az arányait és méretét. Különös tekintettel vagyunk a belső szerkezetekre, azért is, hogy könnyen mozgatható bábót készítsünk, de az is lényeges, hogy ne legyen túl súlyos a bábu, bírja a hosszantartó intenzív használatot, esetleg tisztítható legyen. Az sem mellékes, miközben dolgozunk a bábun, közelről nézzük őt, viszont ne feledjük, hogy amikor a bábu kiáll a közönség elé, sokkal nagyobb távolságra lesz az őt követő tekintettől. A túlságosan elaprózott részletek elvésznek, esetleg zavarónak hatnak, a bábun alkalmazott kis realista jelzések elvésznek a távolság miatt. A bábok tekintetének kiválasztása az egyik legfontosabb mozzanat. „A szem a lélek tükré”. Ez a bábukra is érvényes. Ha egy csupasz kézre húzott golyónak két szemet teszünk, kísérletezhetünk a két szem nagyságával, színével, anyagával és elhelyezésével. Már is elindítja a fantáziánkat: hol butának, hol gonosznak, bambának, szigorúnak stb. látjuk a fejet. Ha pedig megmozdítjuk, lassan lehajtva a tekintetet, majd gyorsan felemelve azt, megszületik a golyón az arc: először szomorúvá válik, majd a második esetben vidámnak látjuk ugyanazt.

Egy nemrég készült interjúban azt kérdezték tőlem: „Igaz az, hogy bábszínház az egész világ?” Igen, az. Fedezzük fel a továbbiakban ezt a világot immáron konkrétabb, részletesebb megközelítésben.

Bunraku (<http://www.fotopedia.com/items/flickr-426972395>)

Laczkó Vass Róbert

Nyitott szemmel V. Egy demokrata dikta-túrái

2. rész

Hogyan lett Nagy Feróból börtönláger Bolíviában? Miért tiltják Burmában a levél, a szabadság és a demokrácia szavakat? Mit kezd a szabadidejével egy külföldi Észak-Koreában? De legfőképpen: milyen dilemmák gyötörnek egy száguldó riportert, amikor úgy kell tudósítania háborzongató bűnesetek szemtanúiról, tekintélyuralmi rendszerek áldozatairól, természeti csapások elszenvedőiről, hogy a történetek szereplőinek emberi méltóságán és személyi biztonságán emiatt csorba ne essék? Ilyen és hasonló fogas kérdésekre kerestük a választ a jelenkori magyar nyelvű újságírás egyik legizgalmasabb egyéniségével, a parajdi születésű Lukács Csaba publicistával, a Magyar Nemzet főmunkatársával az EMKE kolozsvári Györkös Mátyi Albert Emlékházában folytatott beszélgetésünkön.

(Folytatás előző lapszámunkból)

Előd előre szólt, hogy idejében érkezünk, mert a belügyminiszter meghívott bennünket ebédre. Marossy Géza (...) egészen elképedt, amikor közöltem: a belügyminiszter nem tud kijönni a börtönből ebédelni, mi megyünk be hozzá, sőt: a tortát is mi visszük!

Laczkó Vass Róbert: Miről szól egy latin-amerikai szigorított börtön, és milyennek látszik európai szemmel?

Lukács Csaba: Külön világ ez, amelynek a logikáját inkább csak meg tapasztalni lehet, semmint megérteni. A La Paz-inak nyolc egysége van, ebből Tóásó Előd hármát próbált ki. A legszörnyűbb hely a GRUIA, vagyis a sötétzárka, amelyben víz van, de sem felállni, sem leülni nem lehet, így térdelni kell benne. Némi készpénzért megmutatták, éppen üres volt akkor. Ha valaki bekerül a börtönbe, még nem jelenti azt, hogy lesz ágya, szállása. Jelenleg Előd is 80 dolláros celladíjat fizet a CHONCHOCORITO-ban, ám ahhoz, hogy a legjobb körülményekkel rendelkező POSTA nevű részlegbe kerülhessen, 1500 dolláros egyszeri belépőt is fizetnie kellene. Viszont olyan részlege is van a börtönnek, ahol a kisebb bűnökért elítéltek töltik a napjaikat. Velük él az egész család, a feleség bevásárol, mos, főz, takarít, a gyermekek innen járnak iskolába. Nehéz ezt európai logikával megérteni. Volt alkalom, hogy nem

egyedül mentem látogatóba. Előd előre szólt, hogy idejében érkezünk, mert a belügyminiszter meghívott bennünket ebédre. Marossy Géza barátom semmit sem értett az egészből, azt gondolta, valami szállodába hívott bennünket a belügyminiszter, ahhoz kell igazítani a börtönlátogatást. Egészen elképedt, amikor közöltem: a belügyminiszter nem tud kijönni a börtönből ebédelni, mi megyünk be hozzá, sőt: a tortát is mi visszük! Nem volt ugyan „fiesta nacional”, de nálam ez már bevett gyakorlatnak számított.

LVR: Anekdota-jellegű történeteket mesélsz, de a napi valóság minden bizonnyal nem így fest.

LCS: Egy bolíviai szigorított börtön foglyának lenni a szó szoros értelmében komoly fegyvertényt jelent nap, mint nap. Reggel 6 órakor nyílnak a cellák, és onnantól a Darwin-féle fajfennmaradás törvényei érvényesülnek: ha mondjuk, az udvaron verekedés támad a rabok között, azt az örök a rácsokon

Lukács Csaba
Molnár Ferenc felvétele

La Paz-i börtönkonyha

túlról nézik végig, rendszerint szurkolnak is hozzá, majd este számba veszik, hogy ki halt, ki sérült meg. Mindenkinek lehet a börtönben kése, némelyeknek más fegyverek is: akinek pénze van, bármit beszerezhet. Ritkán jár oda látogatni európai ember, így amikor felbukkantak a híres külföldiek, vagyis mi, a maffiafőnök rögtön eldicsekedett nekünk a céljával. Hat helyiséget nyitattatott egybe, ahonnan bőrfotelekből, pulpitus mellől, adott esetben a jacuzziból adja ki az utasításokat a beosztottainak, hogyan bonyolítsák a legközelebbi kokainüzletet, netán kit kellene eltenni láb alól.

LVR: Tóásó Előd ezeknek a nagypályás bűnözőknek semmilyen értelemben nem jelenthet konkurenciát...

LCs: Azt játssza, hogy ő a szegény erdélyi magyar. Soha nem tart magánál készpénzt, ez ugyanis Latin-Amerikában többnyire a gazdagság szinonimája, és azonnal akadna valaki, aki egy levágott hüvelykujj ígéretével váltságdíjért zaklatná az európai rokonokat. Köztudomású, hogy egyre több magyar kerül latin-amerikai börtönökbe drogfutárkodás miatt. Volt rá eset, hogy a rokkantnyugdíjas nagymama sírva riasztotta idehaza a segélyszervezeteket egy-egy Peruból érkező telefonhívás miatt, és mert nem volt honnan pénzt küldeni, megérkezett egy skatulyában az unoka hüvelykujja. Ma már jelszavas módon is lehet pénzt küldeni különböző csatornákon, senki sem tudja, hogy ki veszi föl a célállomáson. Elődnek tehát létérdeke azt játszani, hogy nem minden európai gazdag ember, és az most mellékes, hogy ez az ő esetében messzemenően így is van. Egy La Paz-i magyar nő viszi be neki csütörtökönként mindazt, amire szüksége van. Ebből él Előd, no meg abból, hogy angolra tanítja a rabokat, gyöngyöt fűz, és szentképeket fest nekik. A saját munkájával fizet a kisebb-nagyobb költségeikért.

LVR: Politikai fogolynak lenni egy bolíviai szigorított börtönben előnyt vagy inkább hátrányt jelent a köztörvényesek szemében?

LCs: Előd e pillanatban magasan jegyzett fogoly, hiszen állandóan benne van a híradókban. És mivel a volt belügyminiszter lányával került kapcsolatba, még inkább tisztelték, hiszen benne volt a pakliban, hogy a szintén fogoly politikus egyszer ismét kormányzati tisztségre jut. Közben az illető belehalt egy rosszul kezelt szívrohamba, de továbbra is nagyon sok gazdag ember és politikus van Előd mellett a börtönben, ők némi védelmet jelentenek neki. Leginkább az a kérdés, hogy a hétköznapi konfliktusokat hogyan tudja túlélni: ha mondjuk egy drogfüggő valahol, valamiért rákattan, ott a kés hamarabb eljár, mint a gondolat.

LVR: Egyszóval ott bármi megtörténhet. Látogatásaid alkalmával tapasztaltál olyasmit, amire még az ottani körülményeket figyelembe véve sem voltál felkészülve?

LCs: Van egy amerikai népdal, a *House of the Rising Sun*, amelyet mi leginkább az *Animals* nevű együttes feldolgozásából ismerünk. Amikor én ezt 4000 méter magasan, Bolívia fővárosában hallottam viszont magyarul, azt hittem, hogy megbolondultam. La Paz a világ legmagasabban fekvő fővárosa, itt az európai embert iszonyú fejfájások gyöttrik, míg meg nem szokja a tengerszint feletti magasságot. Épp egy ilyen fejfájással mentem Elődhöz a börtönbe, amikor 1000 watton megszólalt *A felkelő nap háza*. Azt hittem, hallucinállok: Nagy Ferő koncertezik a La Paz-i börtön udvarán! Nyilván ez is Elődhöz köthető: pendrive-on juttatott be valaki magyar zenét, ám lejátszani csak egy bent raboskodó hajdani bolíviai elnöki csemete cuccain lehetett. A fickó zenebolond volt, Előd pedig beadta neki, hogy ez egy eredeti magyar népdal, csak az imperialisták lenyúlták, majd az *Animals* világlágert gyártott belőle. Merő nemzeti érzületből aztán az „eredeti” magyar változatot játszották le naponta negyvenszer. Előd egyébként missziót végez a börtönben: magyar kajákat főz. Legutóbb zakuszkát készített, a rabok pedig majd összeverekedtek, kinek jusson a befőttkekből. Tőlem is mindig egy darabka Magyarországot kér: Boci csokit, Omnia kávé, pirospaprikát. Ilyenkor a feladat megmutatni, vagy legalább azt a látszatot kelteni, hogy a világ alapjában véve mégis rendben van. Olyasmit is viszek, amit a többi rabnak is lehet mutogatni: a magyar dicső nép, és mi nagyon okosak vagyunk, tessék csak megnézni a Rubik-kockát, a golyóstollat pedig Bíró László József találta fel... Ennek a misszióknak a része volt *A felkelő nap háza* is.

Golyóálló mellényben érkezik Előd (középen) a bíróságra

LVR: Hogyan lehet becsempészni a börtönbe ilyesmiket?

LCs: Bármit szabadon be lehet vinni, ami élelem, hiszen a rabokat kívülről élelmezik a hozzátartozók. Az elektronikat viszont árgus szemekkel figyelik, telefonnal, fényképezőgéppel például egyáltalán nem ajánlatos próbálkozni. Ha tudják, hogy Elődhöz mész, kiemelt figyelemben van részed. Az 50 dolláros mindig segít, a Boci csokihoz pedig módszeresen hozzászoktattam az őroket is, hiszen ők is kaptak egy-egy táblát. Ennek persze külön oka, célja is volt: én pontosan tudom, hogy messziről jött ember bármit mondhat, és bár engem általában komolyan vesznek otthon, nekem is csak akkor hiszik el, hogy bent jártam Elődnél, ha képet viszek haza róla. Újságíró-dilemma: hogyan lehet megoldani, hogy

Bolíviai (politikai) foglyok üzenete: Autonomista vagyok, nem terrorista

a hitelesség se csorbuljon, de le se csukjanak Előd mellé pár esztendőre? Sikerült megoldani, azóta is hálás vagyok a Boci csokinak! Az okos-telefonomnak van két fő tulajdonsága: egyrészt van saját fényképezőgépe, másrészt nagyjából épp olyan vastag, mint a Boci csokoládé. Ügyesen kicsomagoltam hát a csokitáblát, belemetszettem a telefont egy zsilippengével, majd két kartonlap közé fogtam, hogy legalább a folytonosság hiányát ne érezzék a csomagolásban, ha netán végigapogatják.

LVR: Mi van akkor, ha megszólal a Boci csoki?

LCs: Természetesen kikapcsoltam a telefont, mert nagyon kínos lett volna, ha valaki éppen akkor kíváncsi rám. Három doboz csokoládé volt nálam, a telefonos tábla valahol közepén. Látszólag találomra vettem ki egyet a szatyorból, kettétörtem, és odaadtam az öröknek. Ebből ők azt értették, hogy a többivel sem lehet baj, nagy ímmel-ámmal megtapogattak egy párat, ám a vészjelző kialudt bennük, a szatyorban pedig még sok egyéb is volt. Lefogadom, hogy falfehér lehettem, de 4000 méteren minden turista falfehér, sőt: hányinger környékezi, hát különösebben ez sem tűnt fel nekik. Odabent már egyszerűbb volt a manőverezés, hiszen be tudtuk zárni a cella ajtaját. Az összes kép, amely a cellabelsőt és benne Elődöt mutatja, ekkor készült. Kifele már nem ellenőriznek, így bármit ki lehet onnan hozni. Az egyetlen dolog, amit kifele be kell mutatni, az egy pecsét, amit belépéskor az ing alá, bőrfelületre kap a látogató. Vigyázni kell, hogy a benn tartózkodás idején le ne kopjon a pecsét, mert akkor hosszabb ideig ott ragadhat a látogató. Van háromszög vagy kör alakú pecsét, olykor ovális, attól függően cserélik őket, hogy éppen melyiket lopták el.

LVR: Köztudomású, hogy Elődöt immár évek óta jogellenesen tartják fogva, hiszen az ügyében zajló kirakat-pernek se vége, se hossza, minden mozzanata közönséges kampányérdekeket szolgál...

LCs: Gyakorlatilag a saját vonatkozó törvényeiket sem tartják be a hatóságok. Előd már kapásból fel tud sorolni legalább negyven olyan bolíviai jogszabályt, amelyet megszegtek az ő esetében. Nem volt például tolmács a kihallgatásnál, ha pedig volt, akkor nem tudott magyarul. Amikor börtönbe csukták, az előzetes fogva tartás idejét 18 hónapra korlátozták a törvények. Ezt hamarosan megváltoztatták visszamenőleges hatállyal, a fogva tartás idejét három évre hosszabbítva. Amolyan „Lex Tóásó” lett a jogszabályból. Aztán a három év is letelt, Előd pedig most is börtönben ül, ítélet nélkül. Van egy jelenet A tanú c. film-ben, amikor Virág elvtársat megbízzák a vádismertetéssel, aztán bocsánatot kér, hogy véletlenül az ítéletet olvasta fel. Előd esetében is ez a helyzet: biztos vagyok benne, hogy az ítélet már meg van írva, csak éppen végig kell játszani a tárgyalást a nemzetközi nyomás miatt. Önszántukból soha nem fogják elengedni. Van egy másik megoldás is: ki kellene onnan hozni, de ahhoz mi bátortalan kis ország vagyunk. Az én feladatom annyi, hogy időnként meglátogatom, ellátom azzal, amire szüksége lehet, és nem kis leleményességgel megteremtjük a műszaki feltételeit annak, hogy kommunikálni tudjunk, amikor csak lehet. Az eszközök persze nem nála vannak, hiszen őt gyakran ellenőrzik. Egyszerrel tartani kell benne a reményt, és ez a sátoros ünnepeken egyáltalán nem könnyű feladat: karácsonykor, különböző évfordulókon, a születésnapján órákon át kell vele beszélni, hogy erőt merítsen. Három és fél évig senkivel nem beszélt magyarul, csak velem. Részben megnyugvást jelent, hogy van már felesége, aki naponta látogatja, vele spanyolul beszél, ő pedig szép lassan elfelejti az anyanyelvét.

Nővére, Edit anyaoroszlánként küzd az ügyében. Gyakorlatilag egyedül érte el, hogy az ENSZ elítélte Bolíviát az öccse miatt. Sikerült felszólalnia európai fórumokon, minden követ megmozgat, amit csak lehet. Éppen ezért ő nem is látogathatja meg, hiszen megüzenték neki, hogy amint beteszi a lábát Bolíviába, sajnálatos baleset fogja érni.

LVR: Itthoni családjá hogyan viseli ezt a történetet?

LCs: Nővére, Edit anyaoroszlánként küzd az ügyében. Gyakorlatilag egyedül érte el, hogy az ENSZ elítélte Bolíviát az öccse miatt. Sikerült felszólalnia európai fórumokon, minden követ megmozgat, amit csak lehet. Éppen ezért ő nem is látogathatja meg, hiszen megüzenték neki, hogy amint beteszi a lábát Bolíviába, sajnálatos baleset fogja érni. Nem könnyű ezt anyagilag fenntartani, hiszen a személyes költségek mellett havonta kell küldenie pár száz dollárt La Pazba, hogy Előd ellátmányát finanszírozzák.

LVR: Mi lehet a vége ennek a történetnek?

LCs: Talán el fogják ítélni 20 vagy 30 évre.

LVR: Mi van akkor, ha közben lejár Evo Morales második mandátuma, netán megbukik valamilyen módon a rezsim? Egyszerűen ejteni fogják az ügyet?

LCs: Ha Morales megbukik, és nem lesz ideje „takarítani”, akkor Előd is kijöhet. Ha lesz ideje a tisztogatásra, annak rossz vége lehet: ebben a börtönben a rabok többsége koka-infüggő, hiszen odabent gyártják a drogot. Elég az, ha valakit három napra sötétzárkába dugnak, és megvonják tőle az adagot: a saját anyját is megöli, ha az az ára, hogy újabb adaghoz jusson. A börtön amúgy is elviselhetetlen – 2500 fogoly zsúfolódik 600 férőhelyen –, így ha valamelyik rab kelemetlenné vagy fölöslegessé válik, azt egyszerűen „baleset” éri. Odabent gyakorlatilag naponta vannak súlyos konfliktusok, hetente pedig gyilkosságok. Kegyetlen dolog így kijelenteni, de ha netán Előd is ilyesminek lesz az áldozata, nem lesz abban semmi különleges...

LVR: Részben vettél néhány tárgyaláson is, ahol Előd és társai ügyében zajlott a színjáték. Ilyenkor a sajtónak szánt emberjogi vagy politikai üzenetek olvashatók a foglyok öltözkén, például „Soy autonomista, no terrorista!”

LCs: Azt jelenti: autonomista vagyok, nem terrorista. Valamennyi fogoly ezt az üzenetet viseli. Azt hangoztatják, hogy ők autonómiát akarnak, ami nem törvénytelen. Nem is igen van más eszközük a nyilvánosság felé, hiszen ott a bíró és az ügyész egyaránt a kormány embere. Hasonló performanszokat eszelnek ki, hogy felhívják a figyelmet a helyzet tartóhatatlanságára. Ha valami világraszóló igazságtalanság történik egy-egy tárgyaláson, akkor valamennyien felugranak, eléneklik a bolíviai himnuszt. És gyakorlatilag félóránként eléneklik. Ezek megrázó pillanatok, az egésznek nagyon erős drámaisága van: a bolíviai annyira szereti a hazáját még ilyen helyzetben is, hogy a himnuszába menekül. Gyakran fölteszem magamnak a kérdést, hogy miért nem tudunk mi ennyire hazafiak lenni? Ha bántanak, miért nem a Himnusz jut az eszünkbe?

A katonai diktatúra arról szól, hogy tábornokok irányítják az országot. Egyszer az egyik jósnő azt mondta nekik, hogy az ország összes baját a 10-es szám okozza. Rögtön betiltották hát a 10-es szám használatát, a pénzt pedig beváltották. Képzeltük, hogyan számoltak a pénztárosok 45-ös váltópénzzel.

LVR: Váltunk is témát ezzel a költői kérdéssel. Diktátorok könyve c. sorozatindító kötetedben külön fejezetet szentelsz Burmának, amelyet az 1960-as évektől katonai junta irányít. Ez a fejezet azonban elsősorban egy természeti katasztrófa keresztmetszetét adja. Hogy is van ez?

LCs: Tervezek egy újabb kötetet, amely az általam bejárt katasztrófa-övezetekről szól, a Burmáról szóló fejezet azonban az ottani, lassan lazuló diktatúra miatt került ebbe a kötetbe. Mi azért mentünk oda 2008-ban, mert az Iravádi folyó deltájában pusztító, legalább százezer ember életét kioltó Nargis-ciklon súlyos humanitárius katasztrófát okozott, a kárenyhítésből pedig segélyszervezeti szinten szerettük volna kivenni a részünk. Ekkor az egyszer fordult elő, hogy missziós csapatunk beutazási engedély nélkül indult útnak. Időt szerettek volna nyerni a hatalmas távolság miatt. Segí-

teni azonban csak ott lehet, ahol erre engedélyt is adnak. Ha egy ország kormánya nem lát szívesen, akkor mi sem indulhatunk a saját szakállunkra. Szóbeli ígéretet persze kaptak a csapat tagjai, de Bangkokban kellett rostokolniuk 11 napig. Hatalmas költségekkel, dolguk végezetlenül kellett végül hazautazniuk. Tudni kell, hogy katasztrófa idején az áldozatok túlélési esélyeit nagyban korlátozza saját kormányuk, hatóságai hozzáállása. Rendszerint nem tudják eredményesen kezelni a helyzetet, a külföldieket viszont nem szívesen engedik be országukba, egyszerűen azért, hogy ne lássák, mi van odabent. Az Iravádi deltájában nagyon sok kisebbségi népcsoport él. Meredek a párhuzam, de a katonai junta éppúgy el kívánta titkolni az állapotokat, mint annak idején Ceaușescu a romániai falurombolást. Másodmagammal, némi vesztegetési segédeszközökkel sikerült később vízumot szerezni a bécsi nagykövetségükön, orvosokat és mentőcsapatot azonban nem tudunk utaztatni. Sikerült nagyobb mennyiségű készpénzt becsempészni az országba, ezzel próbáltunk segíteni a bajbajutottakon.

Közlekedés az Iravádi deltájában

LVR: Gyanúsán egyszerűen hangzik...

LCs: Természetesen nem az: odabent is korrupciós logikával működik minden. Ráadásul ez a világ egyik legabszurdabb országa. Példákkal is alátámasztom ezt. A katonai diktatúra arról szól, hogy tábornokok irányítják az országot. Egyszer az egyik jósnő azt mondta nekik, hogy az ország összes baját a 10-es szám okozza. Rögtön betiltották hát a 10-es szám használatát, a pénzt pedig beváltották. Képzeltük, hogyan számoltak a pénztárosok 45-ös váltópénzzel. Rafinált módszer: mindenki megtakarított pénzét elvették, és csak bizonyos mennyiségű, nem túl sok devizát váltottak át, függetlenül attól, hogy mekkora volt a család tartaléka. Ugyanez a jósnő viszont a 11-es számot végtelenül szerencsésnek tartotta, így hát bonyolult számmisztika határozta meg a hatósági cselekményeket: 2005. november 11-én, 11 óra 11 perckor, 11 katonai hadosztállyal, 1111 katonai járművel kezdtek átköltöztetni az állami adminisztrációt az addigi fővárosból, Yangonból egy, az őserdő közepén lévő településre, ahová turista be nem teheti a lábát.

LVR: Egy ennyire szegény országban, mint amilyen Burma, honnan van pénz az örültségekre?

LCs: Mindig van arra kapacitás, amit egy diktatúrában kitalálnak. Emlékezzünk, hogy itt is megépítették a Duna-csatornát vagy a Casa Poporului-t (az ún. Nép Házát Bukarestben – sz. m.)! Az a tapasztalatom, hogy a diktatúrákban a repterek a legszebbek. Minden vadonatúj, csillog-villog, miközben maga a rendszer működésképtelen. Észak-Koreában

például feltűnt, hogy rendkívül nagy a reptéri nyüzsgés. Kérdeztem is a tolmáctól, hogy miért van ez a hajtás? Szörnyülködött, hogy ezt alig lehet bírni, ma már elment onnan egy repülőgép. Közöltem vele, hogy vannak a világon olyan repterek, ahonnan 40 másodpercenként elmegy egy repülő, mire határozottan kijelentette, hogy olyan nem létezik, mert nem lehet megcsinálni. Burmában is ugyanez a helyzet.

Japánban az volt a legérdekesebb tapasztalat, hogy a közösség iránti felelősség mindent felülír. Találkoztam olyan emberrel, akinek a pénteki földrengés és a rá következő cunami gyakorlatilag lerombolta az egész életét: odavesztek a családtagjai, tönkrement a háza. Tudta, hogy a térségben sehol nincs áram, semmi nem működik, de hétfőn reggel 6 órakor a barátjától kölcsönkért öltönnyel és nyakkendővel megjelent a munkahelyén.

LVR: Előlegezzük meg egy kérdés erejéig a következő köteted tartalmát. Több olyan katasztrófa-övezetben fordultál meg, ahol a kulturális, társadalmi vagy vallási viszonyok erősen meghatározták a helyzet kezelésének a módját. Láttad, hogyan viszonyulnak a szökőár pusztításaihoz Japánban, Indonéziában vagy Srí Lankán, miként szerveződik a mentés a Katrina-hurrikán nyomán New Orleansban, vagy éppen mit jelent az árvízi védekezés Székelyföldön. Van különbség atekintetben, ahogyan az egyes társadalmak megpróbálják feldolgozni a tragédiákat?

LCs: Egy-egy katasztrófa-helyzetben a túlélés esélyeit nagymértékben befolyásolja szocializációnk és környezetünk, amelyből jövünk. Srí Lankán például könnyen beazonosítottuk a károsultak vallási hovatartozását aszerint, hogy miként reagált a helyzetre. A buddhista emberek számára minden olyan volt, mint egy átlagos szerda délután, teljesen közömbösen viszonyultak a tragédiához, nem tudok szebben fogalmazni: gyakorlatilag kinéztek a fejükből. A muszlim vallásúak imádkozni mentek a legközelebbi mecsetbe azzal a gondolattal, hogy Allah valami nagyon fontosat akart üzeni a történetekkel, de nekik nincs hozzá „készlékük”, hogy dekódolják az üzenetet, majd a vallási vezető megmondja, mit kell ilyenkor csinálni. Döntéseiket gyakorlatilag a papjuk hozta meg helyettük. Ennek kapcsán értettem meg, hogy a vallási fanatizmus jegyében miért olyan könnyen befolyásolhatók egyes emberek, például az öngyilkos terroristák. Nem állítom, hogy (csak) az a helyes, amit a keresztények tesznek ebben a helyzetben, de az ő esetükben nagyjából azt tapasztaltuk, ami lényegében elvárható volt: visszamentek a romok közé, elsiratták a halottaikat, és megpróbálták menteni a menthetőt.

LVR: Fukusimában viszont egyáltalán nem uralkodott el a káosz a szökőár nyomán, és bár élő egyenesben csodálkoztak az onnan tudósító riporterek, ez az ottani társadalmi viszonyok logikus következménye.

LCs: Japánban az volt a legérdekesebb tapasztalat, hogy a közösség iránti felelősség mindent felülír. Találkoztam olyan

emberrel, akinek a pénteki földrengés és a rá következő cunami gyakorlatilag lerombolta az egész életét: odavesztek a családtagjai, tönkrement a háza. Tudta, hogy a térségben sehol nincs áram, semmi nem működik, de hétfőn reggel 6 órakor a barátjától kölcsönkért öltönnyel és nyakkendővel megjelent a munkahelyén. Az igazán fontos dolgok, az önként vállalt szabályok akkor is fontosak maradtak, amikor az emberek óriási bajba kerültek: a menekülttáborokban például a szemetet is szelektíven gyűjtötték. Nagyon érdekes volt ilyesmikkel szembesülni, külön hálás vagyok ezért a Magyar Baptista Szeretetszolgálatnak, immár húsz esztendeje járom velük a különböző természeti csapások és válságövezetek helyszíneit.

LVR: Milyennek látszunk ebben az összefüggésben mi, magyarok, erdélyiek, székelyek? Mennyit ér a mi szolidaritásunk?

LCs: A legutóbbi székelyföldi árvíz idején a szeretetszolgálat munkatársai továbbképzésen vettek részt, ezért rám testáltak húszezer eurót, hogy azonnal hozzak létre valamilyen segélyezési programot, hiszen ismerem a helyi viszonyokat. Tudni kell, hogy különböző természeti csapások idején a felmerülő problémákra különféle válaszokat kell adni. Földrengés esetében a mentőkutya 8-10 nap után is kiszagol egy-egy túlélőt, árvíz idején viszont nem érdemes kutyás mentőket a helyszínre vinni, hiszen a kérdés nagyon gyorsan eldőlt: megfullad-e valaki, vagy sem. Ilyenkor elsősorban arra kell összpontosítani, hogyan kerüljük el a fertőzéseket, mivel etessük-itassuk, és miként lássuk el a mindenüket elvesztő túlélőket. Egy-egy járvány sokkal nagyobb tragédiát okozhat, mint maga az árvíz. Székelyföldön is mindenféle dolgokat osztottunk, leginkább száraz élelmiszert és tisztítószereket. Ha jól emlékszem, Malomfalván történt a legtanulságosabb eset: házaltunk a csomagokkal, de gyakorlatilag rá kellett mindent tukmálni az emberekre. Kinyitotta a kaput egy 80 éves néni, mi pedig mondtuk neki, hogy itt a csomag, Budapestről hoztuk, mert ő most nagy bajba került. Jaj, lelkem, én ezt nem fogadhatom el, mert soha nem tudnám viszsaszolgáltatni, hangzott a válasz. Elmagyaráztam neki, hogy nem azért hoztuk, mert vissza kellene szolgálni az árát. Jó, mondta, de ne ő kapjon elsőnek, mert neki csak a fél házát vitte el a víz, a szomszédét viszont egészen. Makacskodtam: hatan osztunk csomagokat, oda is vitt már valaki, de félt, hogy a szájára veszi a falu, ha neki adjuk elsőnek a segélycsomagot. Ha már a másik is kapott, akkor jó, de nem engedhet el minket üres kézzel, menjünk föl a dombra, lelkem, a nő-

Burmai mosoly

vérem háza ott megmaradt, főzők maguknak egy kávét legalább, mondta. És jöttek a kegyes kis hazugságok, hogy Isten bizony visszajövünk kávét inni, csak ha én most felmegyek vele a dombra, az Alszegeen nem kapják meg a csomagokat. Ugyancsak a székelyföldi árvíz idején történt az eset, amit a román hírcsatornák rögzítettek, mikor is az államelnök helyszíni szemle keretében próbálkozott a házából sarat és iszapot lapátoló falusi polgárral. Basescu vagyok! – nyájaskodott az elnök, mire az atyafi két mozdulat között odavetette neki, hogy elhiszi, de neki éppen sár van a házában, úgyhogy nincs ideje beszélgetni, s már lapátolt is tovább a világ legtermészetesebb módján.

LVR: Ilyesmi sajnós nem fordulna elő a szomszédos régiókban, és – becsületére váljék – ezt az államelnök is szóvá tette!

LCs: Sokan kuncogtunk azon az árvízi fotón, amelyen tédig éró vízben kocsmáznak a regátiak. Olvastam is egy hasonló esetről, valahol a Duna-deltában történt: a kocsmázó kárvallott 25 euróért adta bérbe a talicskáját holland önkénteseknek, hogy a tulajdon házából kihordják az iszapot. Nálunk is megvannak tehát a kreativitás különböző fokozatai... Jó látni a Székelyföldön, hogyan működik egy igazi közösség. Volt egy kis helyi rádió Székelyudvarhelyen, ahol a szerkesztő pontosan ráérezett, hogy katasztrófa esetén mi a feladata és felelőssége a médiának. Próbálták összehangolni az igényeket a lehetőségekkel. Köztudomású, hogy hiába van, mondjuk százezer kárvallott, mindig azokat segítéyzik agyon, akik a televízióban látszanak, és kamerával is volt szerencsájük találkozni a nagy felfordulásban. Az udvarhelyi rádiósok ezt úgy oldották meg, hogy utánajártak, van-e valós igény a felajánlásokra, majd oda közvetítették a javakat, ahol arra szükség volt. Betelefontált a nyugdíjas nagymama, hogy ő nem tud lapátolni menni, de van egy kiló örölt hús a hűtőben, elővesz mellé savanyított káposztát, főz belőle 15 embernek töltelekeket. A rádióban ezt közzétették, mire jelentkezett egy taxis, aki lumbágója miatt szintén „lapátképtelen” volt, de vállalta, hogy bárhová kiszállítja a káposztát. Mi ez, ha nem egy profi katasztrófa-menedzsment?

Nincstelenség
Lukács Csaba felvételei

LVR: New Orleans-ban ezt bizonyára tökélyre fejlesztették...

LCs: Be sem fejeztük a segítéyzést a Székelyföldön, máris jött a riasztás, hogy New Orleans-ban tombol a Katrina nevű hurrikán, így hamarosan indulni kell. Az Egyesült Államokban persze másként működik a segítéyzés, mint a világ más országaiban. Az amerikai nyugdíjasok például büszkék, ha ilyen esetben elmehetnek segíteni, az észak-karolinai bap-

tista szervezetek pedig három kamionból álló segítéyző konvojt is működtetnek, amely szinte minden körülmények között bevethető. Pontos előrejelzések alapján tájékozódnak, gyakorlatilag megelőzik a helyszínen a hurrikánt, egészen addig a pontig hatolnak a válságövezetben, ahol még működtetni tudják a berendezéseket. Tízezer önkéntesük közül riasztják azt az ötven embert, aki azonnal munkába állhat. Fülteánja voltam, amint a lista végén lévők méltatlankodtak a telefonban, hogy mindig ABC-sorrendben hívogatják az embereket, így ők sosem kerülnek sorra az önkéntes munkában. Megtiszteltetésnek számít saját költségen addig maradni a válságövezet közelében, ameddig szükség van a segítségére. Nos, a három kamionból álló konvoj első kocsjaja az út megtisztítását végzi a legprofibb és legkülönbélebb eszközökkel. A második a nyomában halad, pár órán belül kipakolnak belőle egy mobil konyhát, amely 40 ezer adag meleg ételt képes előállítani rekordidő alatt. Saját áramfejlesztője van, szűrőberendezéseivel az iszapból is iható vizet képes nyerni. Ne feledjük: Amerikában vagyunk, a meleg étel nem egy tányér levest jelent, hanem egy komplett menüt kólával, jéggel, süteménnyel. És mivel a kárvallottak komfortérzetét növelni kell, a harmadik kamion zuhanyzó és mosoda is egyben, ahová, ha bemege a pörül járt polgár, mire megtisztálkodik, a ruháját kimossák, megszáritják, így végül tisztán, jóllakottan, vasalt ruhában hagyhatja el a segítéyzési pontot. Megpróbáltuk eltanulni a folyamatot, ha netán egyszer nekünk is lesz hasonló egységünk, legalább működtetni tudjuk. Az effajta segítéyzésnek szabályai vannak, például az, hogy folyton mosolyogni kell, a mobil-konyhát pedig úgy kell fölállítani, hogy drive-through rendszerben is át lehessen hajtani rajta, ki sem kell szállnia az autójából az „éhezőnek”.

LVR: Ha összehasonlítjuk ezt a fajta szervezetteget a Székelyföldön tapasztalt önszerveződéssel, nem tűnik a dolog kissé mesterkéltnek?

LCs: Minőségbeli különbség van a két társadalom között. Ismerősek a szélsőséges jelenetek: az emberek úgy megijedtek a hurrikántól, hogy lányos zavarukban plazmatévüket lopkodtak a műszaki áruházakból, majd rálöttek a segítéyzőszervezetekre, mert zavarták őket a lopásban. Elmesélek egy ennél egyszerűbb esetet, amiből viszont le lehet vonni a következtetések. A hurrikán idején nyár volt, 38 Celsius-fokos hőség. Cövekeltem az iszonyúan forró aszfalton, és jött az „éhező” egy Dodge-típusú terepjáróval, amilyen nekem soha nem lesz. Le sem húzta az ablakot, nehogy megszökjön belülről a klíma, csak úgy intette, hogy tíz adagot kér. Én pedig nem mondhattam neki, ne vicceljen, egyedül van, mert Amerika a becsületes emberek hazája, lehet, hogy ott hon kilenc éhes gyerekszaja várja. Wait a moment! (pillanat) – intettem, és hoztam a tíz adagot kompakt műanyag csomagolásban, két szatyorba osztva. Intett, hogy rakjam a hátsó ülésre, miközben ő hallgatta a zenét. Le kellett tennem a csomagokat a földre, hogy kinyissam a hátsó ajtót. Akkor hátraszólt, hogy vigyázzak, össze ne zsirozzam a bőrgarnitúrát. Én pedig nagyon odafigyeltem, és becsomagoltam az autóba, utána pedig a szabályzat szerint megkérdeztem, szüksége van-e vízre, ha netán betolják a tíz adag kaját, nehogy dehidratálódjanak. Azt mondta, igen, én pedig eltrappoltam a forró aszfalton a zsugorfoliás, hat palackos ivóvíz után, azt is beraktam a kocsjajába, majd ő köszönés nélkül elhajtott, mert az neki jár. Baptista segítéyzőszervezetnél dolgozom, Istenben is hiszek, de azért elgondolkodtam azon, hogyan tudnék egy szenes lapáttal segíteni rajta, hogy máskor kicsit jobban értékelje a dolgotat...

(Folytatjuk)

Forró Miklós

Görbe tükrök mindennapjainkról

Kötetlen beszélgetés Para István karikaturistával

Para István karikatúráit szemlélve a jól ismert aranymondás jut eszembe: a téma az utcán hever, csak le kell hajolni érte. Nos, ő valóban ezt teszi. Mindig éles szemmel figyeli a körülötte lévő világot – embertársait, azok cselekedeteit. És megszületnek a frappáns krokik rajzban. Nem véletlen tehát, hogy kiállításai nagy közönségsikernek örvendenek. Ennek kapcsán beszélgettünk életéről, pályáról.

– Honnan a rajzolás iránti szenvedélyed? Hol kezdődött?

– Az iskolapadon. Mert így sokan láthatták, hiszen az osztályok cserélődtek. De komolyra fordítva a szót, mint minden gyermek, én is nagyon szerettem rajzolni. A rajzolás kedv egyesekben megmarad, másoknál felnőtt korban, vagy az idő múlásával kimarad. Jómagam az előbbi csoporthoz tartozom, hiszen az iskola elvégzése után is tovább rajzolgattam.

Helyzetképek. Mozzanatok. Történetek. Emberi gyarlóságaink ceruzahegyen.

Görbe tükrök mindennapjainkról. Derűsek. Vidámak. De elgondolkoztatóak is. És mindenben túl rendkívül időszzerűek.

Para István karikatúráit szemlélve a jól ismert aranymondás jut eszembe: a téma az utcán hever, csak le kell hajolni érte. Nos, ő valóban ezt teszi. Mindig éles szemmel figyeli a körülötte lévő világot – embertársait, azok cselekedeteit. És megszületnek a frappáns krokik rajzban. Nem véletlen tehát, hogy kiállításai nagy közönségsikernek örvendenek. Ennek kapcsán beszélgettünk életéről, pályáról.

– Honnan a rajzolás iránti szenvedélyed? Hol kezdődött?

– Az iskolapadon. Mert így sokan láthatták, hiszen az osztályok cserélődtek. De komolyra fordítva a szót, mint minden gyermek, én is nagyon szerettem rajzolni. A rajzolás kedv egyesekben megmarad, másoknál felnőtt korban, vagy az idő múlásával kimarad. Jómagam az előbbi csoporthoz tartozom, hiszen az iskola elvégzése után is tovább rajzolgattam.

– Mikor léptél ki rajzaiddal a nagyközönség, a nyilvánosság elé?

– 1991-ben történt, amikor is a Csíkszeredában megjelent satirikus lap, a Tromf főszerkesztőjének, D. Kiss Jánosnak megmutattam néhány rajzomat, karikatúrámat. Nagyon megtetszettek neki, és így lettem a lap munkatársa a második lapszámtól kezdődően két évig.

– És hogyan alakult tovább?

– Meglepetésemre és nagy öröömömre csak amúgy kezdtek sorjázni a felkérések, a kilencvenes években mintegy ötven lapnak dolgoztam, napilapoknak, humoros kiadványoknak, rejtvénymagazinoknak. 1994-ben a csíkszeredai *Hargita Népe* c. napilap és a dévai *Corvin* c. rejtvényújság külső munkatársa lettem.

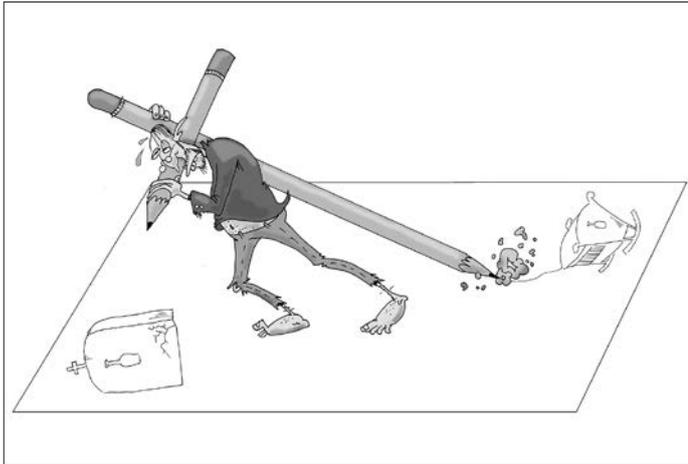
– De volt még egy szenvedélyed.

– Így igaz. A nyolcvanas években kezdtem el kispasztikával is foglalkozni. Én háromdimenziós karikatúráknak neveztem, mert agyagból készültek. A kilencvenes években mintegy háromszázat készítettem.

– A karikatúrákhoz visszakanyarodva, melyek a kedvelt témáid?

Gasztturizmus

Karikaturista sors

– Az első és legkedveltebb az italozás. Mint ismeretes, ennek az eltúlzott formája a részegség, amely elég gyakori emberi jellemvonás. A második kedvelt témám a rakoncátlan, rosszcsont gyermek: Kázmérka. És a házaset, az anyós, valamint a városunkra jellemző társadalmi, szociális jelenségek, visszasságok, a megoldatlan problémák is örökös ihletforrást jelentenek.

– **Hol voltak már kiállításaid?**

– Az első tárlatom Csíkszeredában volt 1990-ben. Valószínűleg nem vallottam szégyent vele, mert ugyanitt többet is rendeztünk, aztán Gyergyószentmiklóson, Sopronban, Temesváron, Tuszán, Kolozsváron, Magyarországon és Németországban is szerveztünk egyéni, illetve csoportos tárlatokat.

– **Csak rajzokat állítottál ki?**

– Nem. Kisplasztikai kiállításaim is voltak.

– **Megjelent néhány könyved is.**

– Az első, *A kerti törpe dala* (giccses dalok, a giccsek királya a kerti törpe, mű- és nyáldalparódiák) című 1996-ban, a második, *A vicces évszázad* (a XX. század kiemelkedő nemzetközi eseményeinek parodizálásai) 1998-ban, a harmadik pedig *STOP* címmel jelent meg (forgalmi táblák félreértelmezései) 2001-ben.

– **És most miben töröd a fejed?**

– Szeretnék továbbra is eljutni minél több és nevesebb humorfesztiválra, és ami ennél is fontosabb, megmértezni a nemzetközi palettán. Ezen a téren voltak már kezdeti sikerek, hiszen hat külföldi katalógusban jelentek meg karikatúrám. Szeretném folytatni a kisplasztikázást is, és jó volna újabb könyvet is megjelentetni.

Város

Szegény ember – gazdag ember

Para István

Gyergyószentmiklóson született 1962. szeptember 26-án. 1981-ben érettségizett a Salamon Ernő Gimnáziumban. 1984-től Csíkszeredában él. 1986-tól a Hargita Megyei Területi Számítógéppont számítógép kezelője; 1991-től a csíkszeredai Pro Print könyvkiadó és nyomda tördelőszerkesztője; 1993-tól a dévai Corvin kiadó karikaturistája; 1995-től a székelyudvarhelyi Pulzus gazdasági lap karikaturistája; 1996-tól szabadúszó karikaturista; 2002-től a csíkszeredai Alutus nyomda és kiadó tördelőszerkesztője. Jelenlegi számítógépes nyomdai előkészítő (tördelőszerkesztő), karikaturista, a Csíkszeredában kiadott *Hargita Népe* c. napilap, valamint a Déván megjelenő országos magyar nyelvű rejtvényújság, a *Corvin Rejtvénymagazin* munkatársa. Karikatúráit több mint 50 lap közölte-közli (*Fakutya, Cápa, Góbé, Háromszék, Hunyadvármegye, Bihari Napló, Erdélyi Napló, Ifi Fórum, IF, Zabhegyező, Pulzus* stb.).

Kiállításai:

Karikatúra: Csíkszereda: 1990, 1995, 1996, 2000, 2012, 2013; Gyergyószentmiklós: 1993, 1995, 1998; Sopron (Magyarország): 2000; Temesvár: 2004; Tuszán: 2008; Kolozsvár: 2010 (csoportos); Szigetmonostor (Magyarország): 2012 (csoportos). Kisplasztika: Csíkszereda: 1992, 1995, 1997, 2000; Gyergyószentmiklós: 1992, 1995; Würtzburg (Németország): 1993; Sopron: 2000; Budapest: 2002, 2006.

Megjelent könyvei:

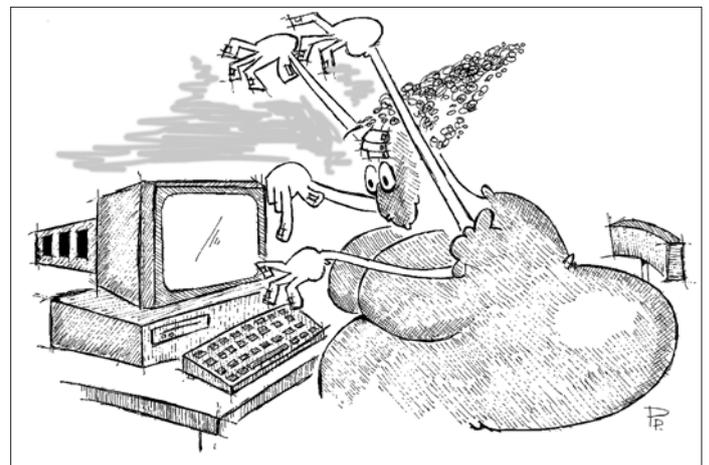
A kerti törpe dala, mű- és nyáldalparódiák, 120 old., 1996.

Vicces Évszázad, a XX. század paródiája, 120 old., 1998.

STOP, forgalmi táblák vicces értelmezése, 70 old., 2001

Elérhetőség: praistvan@yahoo.com, contact@parapista.com

Honlap: www.parapista.com

Daktiloszaurusz

Szatmári Ferenc

A Romániai Magyar Népművészeti Szövetség

Az erdélyi alkotó népművészek tudatában vannak: ha nincs erdélyi magyar népművészet, az annyi, mintha saját fizikai létünket kérdőjeleznék meg.

A népművészet, mint nemzeti értékeink kifejezője, megtartó ereje is egyben, amiről nem elég beszélni, hanem tenni is kell érte ünnepeken és a mindennapokban. Éltetni kell. Mert amit nem óvunk, az óhatatlanul elvész az időben.

Az erdélyi alkotó népművészek tudatában vannak: ha nincs erdélyi magyar népművészet, az annyi, mintha saját fizikai létünket kérdőjeleznék meg. A népművészet anyanyelvünk után talán legdrágább nemzeti kincsünk, amelynek léte mindnyájunk felelőssége, amit kulturális intézményeink, szakmai és civil szervezeteink révén közös erőfeszítéssel kell felvállalnunk. Az alkotói kedvet minden lehető eszközzel ébren kell tartani, mert alkotók nélkül nincsen egyesület, de szövetség sincs, alkotás nélkül pedig nincsen népművészet.

Erdélyben a tárgyi népművészet nem áll a kulturális intézmények érdeklődésének homlokterében, talán mert nem lehet színpadra állítani, nem lehet a folyamatos közművelődési munkát pótló

falunapok látványos programjaiba beépíteni. A folklór más területeit egy-ségesebben lehet művelni, mivel csoportos a tánc, a dal, de a tárgyi népművészet egyénileg valósul meg. A tárgyi népművészettel ma kizárólag a civil szervezetek foglalkoznak. Az állami intézmények csendes szemlélői a civil szerveződések által megvalósított munkának, de működésüket az esetek többségében sem anyagilag, sem erkölcsileg nem támogatják.

Ennek oka többek között az, hogy a hivatásos szakemberek alapvetően a múlt elemzésével foglalkoznak, méltatlannak, szükségtelennek tartják napjaink jelenségeinek vizsgálatát. A gyakorló népművészek viszont valamilyen szintű együttműködést igényelnének, szívesen vennék az élő népművészettel kapcsolatos alapfogalmak tisztázását. Úgy véljük, méltányolni kéne a gyakorló népművészek abbéli óhaját, hogy szakmai segítséget igényeljenek munkájukban.

Új irányzatok vannak kialakulóban, a régiéket pedig állandóan változnak. Mindennek ellenére Erdély – mint a történelemben oly sokszor – saját útján szeretne járni, az új elfogadásával párhuzamosan a régi alkotására szeretné buzdítani a legtöbb alkotót, alighanem a Kósa László által megfogalmazott modell szerint, hiszen „tévedés azt állítani, hogy a nemzeti kultúra a népi műveltségre épül. Ha viszont hiányozna a nemzeti művelődésből, az olyan volna, mint a sótlan étel: ízetlen és jellegtelen. A néphagyomány paraszti kultúráként lehanyagolt, de nem szűnt meg mint közösségi műveltség, és nemzeti kultúránkba ötvöződve így van jelen.”

A népi kultúra hagyományos átadásának természetes folyamata megtört ugyan, de megmaradt az értékek megőrzésének óhaja. A hagyomány tehát olyan érték, ami rendet, célszerűséget és biztonságot adhat az életünknek. Minden erőnkkel a népi alkotások ha-

Népművészek tanácskozása Csíkszeredában

gyománys voltát kell hangsúlyoznunk az iparművészeti törekvésekkel szemben, mert ez felel meg Erdély szellemiségének, az erdélyi kultúrájának.

Életmű-díjak átadása Négyfaluban

A nemzet kultúrájának meghatározó része saját népművészetének alapos ismerete, művelése, szeretete, mert ez erősíti a nemzeti összetartozást. Ezért feladatunk a népművészeti hagyomány gyűjtése, megismerése, feldolgozása és továbbél-tetése. Ráadásul az Európai Unió tagjaként népművészetünkkel, annak értékeivel gazdagítjuk a sokszínű európai kultúrát.

Ezekből kiindulva, és egyesületi önszerveződésre alapozva, 1995-ben sikerült megteremteni a legitim, demokratikus vezetőséggel bíró Romániai Magyar Népművészeti Szövetséget (RMNSZ), amely a szervezett népi kultúra letéteményese óhajt lenni. Így az EMKE társszervezeteként működik, mint a közművelődés népművészeti ágazatát összehangoló szakmai szövetség. Az erdélyi magyar közművelődésben tehát viszonylag korán megjelent az RMNSZ. Kezdetben Bandi Dezső szervezte az EMKE égisze alatt 1994. május 28–29-én, Marosvásárhelyen a Bolyai Farkas Líceumban az erdélyi magyar fafaragók országos tanácskozását. A jelenlevők sok értékes előadást hallgathattak meg, de figyelmük mindvégig arra irányult, hogy miként lehetne valamiféle szervezetbe tömörülni, amelyben megőrizhetik a hagyományokat. Tankó Albert, a Székelyudvarhelyi Fafaragók Körének elnöke vetített képekben mutatta be a szervezet tagjainak alkotásait, és pártolta egy szövetség létrehozásának lehetőségét, amelyben valahány szakágazat képviseltetné magát. Így lett legfőbb támogatója Bandi Dezső kezdeményezésének, amelynek célja megfelelő jogi keretet biztosítani egy lelkes civil csoportosulásnak.

Megfelelő előkészületek után 1995. szeptember 30-án az alsócsernátoni Haszmann Pál Múzeum adott otthont az alakuló ülés közel száz résztvevőjének. Az eseményen már valahány szakágazat képviseltette magát. Egyik legvitatottabb kérdés volt a szövetség mibenléte. Szövetség lett, hiszen akkorra már három egyesület társult, de az alapszabály lehetőséget adott arra is, hogy természetes személyek is társulhassanak, olyanok, akiknek nincsen lehetőségük valamelyik helyi egyesületben tevékenykedni. Az viszont már nem képezte vita tárgyát, hogy a székhely Székelyudvarhely lesz, és Tankó Albert az alapító elnök. A szövetség nevét első változatban erdélyinek javasolták, mivel a közhasználatban ez a leginkább elfogadott. A vita során azonban felmerült annak lehetősége, hogy a moldovai csángók is bekapcsolódhassanak a szervezeti életbe, számukra is biztosítva a szakmai érdekképviseletet. Így történt, hogy végül is a románaiakra voksoltak az alakuló közgyűlés résztvevői. Sajnálatos módon a csángókkal azóta sem alakult ki az óhajtott együttműködés. Az egyesület tagjai lehetnek gyakorló népművészek, tiszteletbeli tagok, vagy akár pártoló tagok. A

tagszervezetek képezik az alapot, a szövetség pedig próbálja összehangolni a sokszínű, sokféleképpen gondolkodó tagságot. A gyakorló népművészek képezik a helyi szervezetek tagságát, ezek a helyi tagszervezetek pedig a szövetség tagjai. Az RMNSZ tagja a budapesti székhelyű Népművészeti Egyesületek Szövetségének. Így lesz kerek a Kárpát-medencei magyar népművészek szervezete.

A kezdeti lelkesedés után tapasztalunk kell, hogy mégsem tesszük teljes szívvel, amit kellene, vagyis a hagyományokban bomlásnak indult közösségekben kevesen vállalják a hagyományörzők szerepét. Igazi szakmai tudást igénylő munkásságunkba tájainkon feltűnően kevés értelmiségi kapcsolódik be. Pedig erre nemcsak szükség van, de számtalan lehetőség is nyílik, kezdve a személyes példaadástól, gyermekeink, unokáink nevelésétől lakásunk, kertünk, munkahelyünk berendezésétől kulturális szokásaink megéléséig és megismertetéséig.

Megtapasztalhattuk, hogy a többségi nemzet közművelődési intézményei nem igazán értünk létezőnek, de ennél is fájóbb, hogy anyanyelvi kulturális intézményeink sem hajlandók a népi hagyományok védelmével foglalkozni, és bennünket méltó partnernek tekinteni. Mindezek ellenére mi továbbra is arra törekszünk, hogy a hagyománnyal kapcsolatos célkitűzéseinket ismertessük, kapcsolatokat alakítsunk ki, népművészeti értékeinket a jövő számára megmentsük, és ezáltal is közösségünk fennmaradását szolgáljuk.

...a többségi nemzet közművelődési intézményei nem igazán értünk létezőnek, de ennél is fájóbb, hogy anyanyelvi kulturális intézményeink sem hajlandók a népi hagyományok védelmével foglalkozni, és bennünket méltó partnernek tekinteni.

A népművészet, mint eszmei érték

Az anyanyelv után nemzeti kultúránk egyik legfontosabb összetevőjének tartjuk a népi kultúrát. Ezen belül a tárgyi népművészetnek is igen jelentős szerepet tulajdonítunk, amit sajátos kifejező eszközeivel valóságos tárgyi anyanyelvünknek tekinthetünk. Hiszen szavak helyett a népi alkotások sajátos kifejezésformái a népi gondolkodásnak, a népléleknek.

Lépten-nyomon tapasztaljuk, hogy a mai falu városi modelleket utánoz, a város pedig nem kötődik a falusi hagyományokhoz. A népi mesterségek elpusztulása szinte elkerülhetetlen a gyakorló öreg népi mesterek távozásával. De azt is látni kell, hogy egy nemzeti közösség egyebek mellett saját tárgyi kultúrájának jellemzői révén különbözteti meg magát a másoktól. A népművészet akár a jövő alapja is lehet, mivel nem csupán romantikus hazafiságunk, hanem egészséges kulturális identitásunk része, alapvető nemzeti sajátosságok megtartását és fejlődését biztosíthatja. Így segít magyarnak lenni, mivel a népi kultúra a modern világ számos romboló hatásának van kitéve, amire hatékonyan csak a hagyományainkban megtestesülő kulturális sajátosságainkkal válaszolhatunk.

Aki népművész címet kap, annak nem csak a szerszámot kell mesterien forgatnia, hanem nagyon kell ismernie a népi alkotás ismérveit, hogy munkája eredménye valóban népművészeti értékű legyen. A szépérzék, a jó ízlés alakítására éppen a népművészet a legalkalmasabb. Mert a népművészet sok száz meg ezer éves fejlődés eredménye, így mondhatni, sűrítve tartalmazza a jó ízlés alapanyagait. Mert kifejezés-

módjában tömör és mindig csak a lényegről szól. Felépítésében logikus, mindig gyakorlati célt követ.

A szakirodalom alapvetően a múlt elemzésével foglalkozik, és szükségtelennek tartja a jelennel foglalkozni, de legfőképpen a gyakorló népművészekkel együttműködni, az élő népművészettel kapcsolatos alapfogalmak tisztázását felvállalni. Sokan úgy vélik, hogy a népművészet ma inkább divat, vagy nosztalgia, mint szükségletet kielégítő alkotási folyamat. Ezért mosódnak össze olyan fogalmak, mint népművészet és kézművesség, tárgyalkotó népművészet és díszítőművészet, népművészet és népi iparművészet. Márpedig a mai népművészet a több évezredes népművészet változatlan továbbélése. Ez az elv és módszertan minden újítás elvetését, a hagyományok szigorú tiszteletben tartását követeli meg, voltaképpen ez maga a hagyományörzés. Másfelől a népművészet minden átalakulás ellenére változatlan értékű lényeg, változatlan szerkezet, amely megmaradása érdekében ma is újabb tárgyak, illetve mai funkcióknak megfelelő tárgyak alkotását igényli. Így határozható meg tömören a népi iparművészet. Az igazi alkotó egyéniség megtalálja annak a módját, hogy értékes egészzé illessze össze a hagyomány szellemét a korszerűség követelményeivel. Ha egy alkotás kapcsolódik a hagyományhoz, azért még megfelelhet a modernség, a korszerűség követelményeinek is.

Feltörekvőben van egy nem elhanyagolható réteg, amely naivaknak tartja az eszmékért küzdőket, és lényegében pénzkeresési lehetőséget lát az alkotás helyébe lépő kézműves tevékenységében. Természetes, hogy az alkotó pénzt is szeretne munkájáért, nem fogadható viszont el, ha csak a pénz érdekli. El kell fogadni, sőt tisztelni kell azokat, akik értéket teremtenek, hagyományt őriznek, és művészi tárgyat alkotnak. A hajdani népművész számára a szép és hasznos dolgok készítése alkalmi, sok örömet szerző tevékenységet jelentett, veleszületett hajlamainak és képességeinek kifejezése révén. Gondolatainak és érzelmeinek művészi megfogalmazása eredményezte az alkotásait, a kor szemléletét önmaga tudatán átszöve álmodta meg a hasznos és szép tárgyat, készségei, tehetsége, jártassága adva hozzá erőt, megoldást. Nem tanulta, eltanulta a mesterséget, az egész alkotási folyamatot.

Az utóbbi időben nagyobb hangsúlyt kapott a monumentalitás igénye, amely székely kapuk felállításában, kopjafák temetőbe, közterekre való elhelyezésében nyilvánul meg. Megrendelők és faragók, szemlélők és méltatók ugyancsak nagyot hibáznak, ha kellő ismeretek hiányában, elnézően viszonyulnak az alkotásokhoz. Sajnos, az alkotási folyamatot nem előzik meg szakmai viták, nem alakult ki az a réteg, amely már a tervezeti szakaszban véleményezné a tárgyakat. Így minden lehetőség adott, hogy bármilyen egyéni elképzelés érvényesülhessen, mivel ki-ki hozzáértőnek tartja magát. Sokkal nagyobb felelősséggel kellene kezelni ezt a kérdést, hiszen a ma faragott kapu vagy kopjafa az évek múlásával úgy lesz műemlék, amilyenek ma készül: jól-rosszul, de nem minden esetben válik műértékké.

Gyakorló népművészek szövetsége

Eredményeinket igen nagy áldozatok árán értük el. Igen sok meg nem értéssel találkozunk, talán, mert nem tudunk kellő hangsúlyt adni óhajunknak, hogy mi a magyar népművészetért szállunk síkra, és kellő méltósággal akarjuk képviselni erdélyi sajátosságainkat. Nem rendelkezünk sem műszaki-anyagi bázissal, sem oktatói hálózattal, és híjával vagyunk a pénzügyi támogatásnak is. A hagyományos ismeretátadást helyettesítő, annak mélységeiből táplálkozó intézményes rendszer kiépítése pedig még távlatokban sem remélhető. Ezért a világháló adta lehetőségek felhasználásával egy sajátos oktatási formát indítunk útjára a közeljövőben. Megteremtjük

annak a lehetőségét, hogy a szövetség tagjai honlapon, levelezőlistán vagy nyomtatott anyagok révén elméleti ismeretekhez jussanak. A közlésre kerülő előadások egyaránt szólnak kezdőknek és haladóknak, a tagok pedig kérdéseket tehetnek fel majd a honlapon, hogy valós párbeszéd alakulhasson ki. Az ismeretek elsajátítását segíti továbbá, ha a honlap látogatói véleményezik a bemutatott tárgyakat, a népművészet, mint valódi közösségi kultúra szellemiségének megfelelően.

A szövetség tagszervezetei szakmai fórumokat szerveznek. Ezek a fórumok ugyancsak fontosak az emberi kapcsolatok erősítése szempontjából, de jelentősen hozzájárulnak a véleménycserék révén az ismeretek elmélyítéséhez is. A tagszervezetekkel közösen szakmai alkotótáborokat szervezünk, amelyek alkalmasak az elméleti ismeretek gyakorlatban való alkalmazására.

Életmű-díjak átadása Négyfaluban

Az erdélyi magyar népművészeti oktatásban résztvevők nem alkotnak egy átfogó rendszert. Hiányzik belőle a motiváció, a támogatás, az oktatók és minden más, amire szükség volna. Az oktatás hiánya miatt erős individualista hatásoknak van kitéve az, ami egykor kizárólagosan közösségi érték volt. Ezt a folyamatot igen nagy erőfeszítések révén lehet már kordában tartani oktatással, zsűrizésekkel, a meghívásos alapon történő vásáros rendezvényekkel.

Mint minden időben, így napjainkban is születnek remekművek és léteznek gyengébb munkák is. A tehetségesebbek, a tanulásra több időt szentelők, az alkotáshoz alázattal viszonyulók számára csak az utóbbi időben nyílt lehetőség, hogy kis számban ugyan, de elismerésben részesüljenek.

Így részesült az UNESCO Élő Szellemi Örökség-díjban a romániai bizottság által Páll Antal korondi fazekas. A javaslatot a szövetség tette meg, mivel úgy vélte, hogy a díjazott egyszerre védője a szellemi örökségnek, egyben alkotója és továbbadója, illetve kitűnő megjelenítője is. Magyar állami kitüntetésben részesült Sütő Levente bútorfestő Vargyasról, akinek a Népművészet Mestere-díjat adományozták.

Az RMNSZ saját díjazási rendszere keretében 2001 óta a következő díjakat és címeket adományozta: dr. Kós Károly érdeméremet Tankó Albert alapító elnöknek, valamint dr. Kardalus János és Farkas Irén néprajzkutatóknak. Életmű-díjban részesült 24 alkotó, a népművészeti alkotási terület kiváló mestere címet 23, a népművészeti alkotási terület mestere címet 34 alkotónak nyújtottuk át. Célunk, hogy a közeljövőben valamely országos vagy regionális szervvel közösen adományozhassuk évente az Erdélyi Magyar Népművészet Mestere címet.

Nagy Ákos

Hóstáti múzeumszoba a Kétágú templom tornyában

A Kolozsvár külvárosaiban az évszázadok folyamán kialakult, földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozó népesség, a hóstátiak eredete mai napig nem tisztázott.

A Kolozsvár-Alsóvárosi Református Egyházközség Presbitériuma 2011. március 8-án egy Hóstáti Emlékszoba kialakításáról és működtetéséről határozott, amelynek elsődleges célja az emlékálítás és a kolozsvári hóstátiak életének, kultúrájának bemutatása. A kezdeményezés ötletgazdái Székely József, az egyházközség lelkipásztora és Bányai József ügyvéd, akik a Kétágú templom felújított tornyában képzelték el e jellegzetes néprajzi csoportról szóló emlékszoba kialakítását.

A Kolozsvár külvárosaiban az évszázadok folyamán kialakult, földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozó népesség, a hóstátiak eredete mai napig nem tisztázott. Egyes feltevések szerint Bocskai-hajdúk leszármazottairól, más elméletek szerint I. Rákóczi György, esetleg Báthory Gábor telepeseiről van szó. Annyi azonban bizonyos, hogy a 17. századi török-tatár pusztítás után elnéptelenedett, egykor szászok és magyarok lakta külvárosi telkekre nagyrészt partiumi, de Erdély más vi-

dékeiről is származó telepések érkeztek (K. Kovács 1944: 5-6; Kiss 2005: 68-71), akik többnyire a Hídelvén, a Kétvízközén, a Külmagyar és a Külközép utca környékén találtak új otthonra. Ott alakították ki birtokaikat, ahol zöldségtermesztéssel és állattenyésztéssel járultak hozzá az egyre terjeszkedő város ellátásához (Pillich-Vetési-Vincze 1984: 54). A kialakuló kertvárosok német megfelelőjéből, a hofstadt-ból származik megnevezésük is. Minőségi terményeiknek, szakértelmüknek köszönhetően megbecsülésre és hírnévre tettek szert a város polgárai, valamint a környék lakosai körében. A fokozatosan fejlődő közösségek létrehozták saját szervezeteiket, intézményrendszerüket, melyek külön vagyonnal és jogkörrel rendelkeztek, és nagy szerepet játszottak a hóstáti identitás kialakulásában és megőrzésében. A 18. század végére a városfalakon kívül eső területek külső körzetekké, tizedekké váltak, az ott lakó földművesek pedig elnyerték a polgárjogot. A 19. század második felében ez az önkormányzati jelleg azonban megszűnt, és a tizedek betagozódtak a városi fertályok sorába (Pillich 2001: 339-340). Többek között ez a negyedenként, utcánként való szerveződés adta a közösség megtartó erejét, melynek következtében a hóstátiak lesznek a boldog békeidők polgári hagyományainak őrizői, Kolozsvár történelmi emlékezetének, a város történelmi helynévanyagának birtokosai és éltetői a 20. század végére magyar jellegét fokozatosan elveszítő városban. Ugyanakkor a közösség kapocsként működött a környékbeli magyar falvak, illetve az azokból betelepülők és a város polgári értékei között (Pillich 2001: 341). A betelepülőkkel szemben mégis viszonylag zárt közösséget alkottak, megtartották a régi polgári és az egyházi élet hagyományait. Intézményrendszerük, a fertályok, a tizedek, a kalandos társulatok határozták meg sajátos élet- és szokásrendjüket.

Hóstáti konyha és étkező a kolozsvári Kétágú templom tornyában

Hóstáti szobabelső a kolozsvári Kétágú templom tornyában

Önmegnevezésük is az elkülönülést szolgálta: a földész olyan nyelvújítási szó, amely csak rájuk vonatkozik, Kolozsváron és környékén csak ők használják. Ezek a tényezők mind hozzájárultak a „hóstátiság” tudatának a kialakulásához és erősítéséhez (Sipos 2006: 7-8). A hóstáti közösségek körében maradtak fenn legtovább, majdnem 1944-ig a középkori gyökerekkel rendelkező kalandos társulatok, amelyeknek legfontosabb feladatuk a temetések megszervezése és a halottak illő módon való elbúcsúztatása volt. Ezen szervezetek keretében alakultak meg a földészek dalkörei, melyek a halottak illendő eltemetésében segítettek.

Bár a két világháború közti időszakban az erdélyi magyarság, és benne a hóstáti közösség is kisebbségé vált, földjeik továbbra is birtokukban maradtak, így a gazdálkodó életmód folyamatosága nem sérült. Ezzel szemben a második világegést követően bevezetett szocialista-típusú gazdasági rendszer megszüntette, illetve minimális szintre csökkentette a magántulajdont, és a hóstáti gazdák már nem művelhették hagyományos módon földjeiket. Intézményeik nagy része megszűnt vagy betagolódott a szocialista állam keretei közé. A földész életforma átalakulásának tetőpontja pedig az 1970-es évek végén kezdődő városrendezés lett, amikor az amúgy is megcsönkített telkekre lakónegyedeket épített a kommunista hatalom. A várost ért történelmi változások közül a kommunizmus időszaka érintette súlyosabban a közösséget, melynek hatásai mai napig érezhetőek. A város fejlődése, átalakulása az elmúlt

századok során folyamatos és viszonylag kiszámítható volt, és természetesen ütemben zajlott. Az erőltetett iparosítás alatt kialakult munkaerőhiányt a hatalom az ország különböző vidékeiről érkezett munkaerő betelepítésével pótolta. Az egykori peremterületek telkein lebontott házak helyén új lakónegyedek épültek, ahova az új városlakókat elhelyezték. A bontások a hóstátiak által legsűrűbben lakott körzeteket, a még mindig egységes magyar élettereket érintették leginkább. A közösség már nem tudott az újabb kialakuló ipari negyedek, külvárosok miatt kintebb húzódní, és a többség kénytelen volt addigi életmódját feladni. Míg korábban a fiatal hóstáti családok külsőbb telkekre, kerületekbe költöztek a város terjeszkedése előtt, a kommunista diktatúra éveiben erre már kevés lehetőség maradt (Pillich 2001: 343). A városrendezés visszafordíthatatlanul megváltoztatta Kolozsvár etnikai és társadalmi összetételét. A hóstáti bontásokkal a gazdákat megfosztották létfenntartásuk legalapvetőbb eszközétől, a ház körüli kerttől, az állattartás lehetőségétől, amivel viszonylagos személyi autonómiájuk sérült. Többségük kénytelen volt tömbházba költözni, ami hagyományos életmódjuk megszűnését, a korábban kialakult emberi kapcsolatok szétszakadását, a történelmi hagyományok, emlékek megsemmisülését jelentette. Házaik, gazdasági udvaraik, termőföldjeik, vagyis teljes életterük elvesztése kultúrájuk, történelmi örökségük ápolását tette lehetetlenné (Pillich 2001: 343). Így fizikailag is megsemmisült a kolozsvári magyarság egyik legössze-

tartóbb közössége, amelynek már csak emlékei maradtak fenn. Ezeket az emlékeket gyűjtötte egybe a 2012. november 18-án ünnepélyes keretek között felavatott hóstáti múzeumszoba, amelynek létrejöttét a kolozsvári alsóvárosi gyülekezet mellett számos magánszemély és intézmény adakozása tette lehetővé. Az ünnepségen felszólaló kezdeményezők és támogatók mellett jelen voltak a hóstáti közösség tagjai, köztük a Bethlen Gábor Földész Dalkör is.

A templom keleti tornyának három emeletén berendezett kis múzeum bejárata fölött a következő felirat fogadja a látogatót:

Hóstáti Múzeumszoba

A kommunizmus kolozsvári magyar földész áldozatainak emlékére · 1949–1989
Isten segedelmével alapította az alsóvárosi református egyházközség · 2012

A feliraton is jelzett negyven évnek egy töredékét bemutató tárlat három részre tagolódik. Az első szintet jellegzetes hóstáti konyhaként rendezték be, a tűzhely, a bútorok és a háztartási eszközök mind a hajdani földészek hétköznapijaira emlékeztetnek. A második szinten egy tisztaszobát láthat az érdeklődő. A szépen megvetett ágy és a ruhásszekrény mellett a hajdani hóstátiak fényképei díszítik a falakat. Az utolsó szint a mai kor múzeumi követelményeinek megfelelően egy interaktív tér, amely tematikus fényképkiállításoknak, vetítéseknél, rendezvényeknek ad otthont. A múzeumszoba megnyitóján utóbbi teremben Feleki Károly *Hóstát 1979–1984* című, a hóstátok bontásának kegyetlen voltát bemutató fotókiállítását és Csép Sándor *Kalandos Társaság, avagy hóstáti ünnep- és hétköznapiok* című néprajzi dokumentumértékkel bíró filmjét láthatták a látogatók. (Ezek jelenleg is megtekinthetőek).

Így fizikailag is megsemmisült a kolozsvári magyarság egyik legösszetartóbb közössége, amelynek már csak emlékei maradtak fenn.

Sajnos, a második világháború után kiépülő kommunista diktatúra kisebbségpolitikája nem tette lehetővé, hogy a kolozsvári Erdélyi Néprajzi Múzeum szabadtéri részlegén a csíkkászoni mel-

Kolozsvár egyik reprezentatív, a magyar és erdélyi népi kultúrának sajátos csoportját alkotó hóstáti közösség építészeti és tárgyi kultúrája nincs a nagyközönség előtt bemutatva. Ezt a hiányosságot pótolja részben a Magyar utcai templom tornyában berendezett kiállítás.

Hóstáti hálószobabelső a kolozsvári Kéthágú templom tornyában

lett több magyar porta is felépüljön (Pozsony 2013: 8). Így a skanzen egyik nagy hiányossága, hogy Kolozsvár egyik reprezentatív, a magyar és erdélyi népi kultúrának sajátos csoportját alkotó hóstáti közösség építészeti és tárgyi kultúrája nincs a nagyközönség előtt bemutatva. Ezt a hiányosságot pótolja részben a Magyar utcai templom tornyában berendezett kiállítás. Az erdélyi tájházak, emlékszobák többségét olyan helyen vagy ingatlanokban rendezték be, melyek a vidék, a település reprezentatív, műemlékértékű örökségéhez tartoznak, így elősegítve a falusi földművesek épített örökségének, lakáskultúrájának, sajátos életmódjának megmentését, megőrzését a mai kor számára is (Pozsony 2013: 13). A hóstáti emlékszoba elhelyezése is ezt az elvet tükrözi, ugyanis

a templomot a hóstátiak templomának tartják a kolozsváriak. Az egyházközösség és a Magyar utcai hóstátiak története már a kezdetek óta összefonódott. Az egyház biztosított az intézményeitől megfosztott, a városban szétszórta élő református hóstátiaknak találkozási keretet és lelki támogatást a diktatúra éveiben. A rombolások emlékére az egyházközösség 1996-ban egy hóstáti kaput állított fel a templom kertjében. Ezt a lépést követte a 2012-ben felavatott emlékszoba kialakítása is, amely már nem csak emléket állít a hajdani hóstáti világnak, hanem muzeológiai eszközökkel be is mutatja azt.

Kolozsvár művelődési életének egyik hiánypótló intézménye jött létre a hóstáti múzeumszoba kialakításával, melyet a földész közösség történelme, élet-

módja, szokásai és hagyományai iránt érdeklődő szakembereknek és műkedvelőknek egyaránt látniuk kell!

Minderre a keddi és csütörtöki, 10–12, valamint 16–18 óráig tartó látogatási időszakokban nyílik lehetőség. Csoportok előzetes egyeztetés alapján látogathatják az emlékszobát, melyről bővebb információt a következő elérhetőségeken kaphatnak az érdeklődők: 00 40 264 592 017; ketagu@gmail.com; www.ketagu.ro

Felhasznált irodalom

- KISS András 2005. Bocskai és a kolozsvári hóstátiak. *Legenda vagy történelmi tény?* Rubicon. 2-3. sz. 68-71.
- K. KOVÁCS László 1944. A kolozsvári hóstátiak temetkezése. Kolozsvár
- PILLICH László 2001. Kolozsvári hóstátok – kolozsvári hóstátiak. In: DÁNÉ Tibor Kálmán–EGYED Ákos–SIPOS Gábor–WOLF Rudolf (szerk.): *Kolozsvár 1000 éve. Kolozsvár. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület.* 335-345.
- PILLICH László – VETÉSI László – VINCZE Zoltán 1984. A kolozsvári magyar hóstáti közösség népesedési és szerkezeti alakulása (1899–1980). In: EGYED Péter (szerk.): *Változó valóság - 1984. Városkutatás.* Bukarest. Kriterion Kiadó. 54-111.
- POZSONY Ferenc 2013. Erdélyi magyar tájházak a változó kultúrpolitikák sodrában. In: BEREZKI Ibolya (szerk.): *Erdélyi tájházak és néprajzi gyűjtemények.* Noszvaj. Magyarországi Tájházak Szövetsége. 6-15.
- SIPOS Gábor 2006. A Dalkör története. In: Uő (szerk.): *A Kolozsvári Református Bethlen Gábor Földész Dalkör 120 éve.* Kolozsvár. 7-30.

Hóstáti képek – a közelmúlt tanúi

Szekernyés János

Művészettörténet-írásunk egyik úttörője

120 éve hunyt el Ormós Zsigmond,
a múzeumalapító főispán

Kettős évforduló kínált
alkalmat és teremt
keretet a bánságiaknak,
hogy a Marostól az Al-
Dunáig elterülő tájegység
jeles személyiségeinek
legkiválóbbikáról, csicseri
Ormós Zsigmondról
megemlékezzenek.

Ormós Zsigmond portréja (metszet)

Kettős évforduló kínált alkalmat és teremt keretet a bánságiaknak, hogy a Marostól az Al-Dunáig elterülő tájegység jeles személyiségeinek legkiválóbbikáról, a kultúrintézmények sorát alapító politikusról, közhivatalnokról, szépíróról, műgyűjtőről és művészettörténészről, csicseri Ormós Zsigmondról (1813–1894) megemlékezzenek. Tavaly volt 200 esztendeje annak, hogy megszületett Ormós Zsigmond. A Magyar Tudományos Akadémia megbecsült tagja csicseri Ormós József és kadicsfalvi Török Anna gyermekeként 1813. február 23-án az Arad vármegyei Magyarpécskán látta meg a napvilágot. A bicentenáriumi tiszteletére emlékezéseket, tudományos ülésszakokat tartottak Pécskán, illetve Temesváron, hosszúára nyúlt élete legfőbb színhelyén, ahol korszakos jelentőségű, sokrétű tevékenységét kibontakoztatta. A megyeháza épületében, amely pár évtizede a Temesvári Művészeti Múzeum hajlékává szolgált – s amely évtizedeken át a főispánná kinevezett Ormós Zsigmond lak- és munkahelye volt – dokumentumkiállítást is rögtönöztek a historikus személyes tárgyaiból, kézírataiból, könyveiből, kitüntetéseiből, a gyűjteményéből származó műalkotásokból. A rendezvényt megtisztelték jelenlétükkel Ormós Zsigmond oldalági leszármazottai is, akik pár hónappal korábban Ormós Zsigmond Szamosy Elek által megfestett nagyméretű arcképét adományozták a temesvári közgyűjteménynek. A Romániai Képzőművészek Szövetsége temesvári szervezete a *Gyűjtők és gyűjtemények* című tematikus kiállítással adózott a festményeket, metszeteket, pénzérméket, iparművészeti tárgyakat, történelmi relikviákat, térképeket, kéziratokat és könyveket gyűjtő Ormós Zsigmond emlékének. Ugyanakkor idén november 17-én lesz 120 esztendeje, hogy Budapesten örökre lehunyta a szemét. Temesvár váro-

sától a belvárosi római katolikus temetőben kapott díszsírhelyet, amelybe 1894. november 21-én eresztették le a koporsóját. A kettős évforduló tiszteletére jelentette meg a Bodó Barna igazgatta temesvári Szórvány Alapítvány az *Ormós Zsigmond, a múzeumalapító* című kötetet, amelynek Benedek Levente tervezte borítói Miklószik Ilona Temes vármegye és Temesvár szabad királyi város egykori főispánja életpályáját felvázoló, áttekintő és bemutatató tanulmányát, valamint a Németországban élő Kakucs Lajos *A Dél-Magyarországi Történelmi és Régészeti Múzeum Társulat alapítása és fejlődése 1919-ig* című értekezését fogják közre. A könyv bemutatója a Romániai Írók Szövetsége temesvári szervezetének székházában volt. Ugyanott ajánlották a közönség figyelmébe Stela Simon (1938–2012) *Családi album* című bánsági, Maros-menti, menyházai és verespataki emlékeket, tájakat és személyiségeket idéző kötetcskéjét is, amelyet Szekernyés Irén fordított magyarra, s amit ugyancsak a Szórvány Alapítvány jelentetett meg 2013-ban. Visszaemlékezéseiben Stela Simon néhány olyan nemesi családról, történelmi alakról is szót ejt, akik kapcsolatban álltak Ormós Zsigmonddal – a jeles személyiségről 2014 májusában mellszobrot is készülnek állítani a temesvári Központi Parkban létesített Személyiségek Sétányán. A Temesvári Művészeti Múzeum és a Romániai Képzőművészek Szövetsége temesvári szervezete 2014 őszén újabb tudományos tanácskozást, eszmecsere-t szervez a múzeumalapító Ormós Zsigmond emlékére és tiszteletére temesvári, kolozsvári, bukaresti és külföldi művészettörténészek részvételével.

Ormós Zsigmond Temesváron, majd Szegeden a piaristák főgimnáziumában végezte középfokú tanulmányait, később Nagyváradon hallgatott jogot. Oklevele megszerzését követően Te-

Ormós Zsigmond emléktáblája a Temesvári Múzeum (ma: a Román Akadémia Könyvtára) épületének előcsarnokában

mes vármegye szolgálatába lépett, amelynek 1834. április 22-én megtartott közgyűlésén barátjával, Vukovics Sebővel együtt diétai gyakornoknak, „kiskövetnek” választották meg. Pozsonyban „egy új, ismeretlen világ tárult föl előtte”. Eszményképévé és mesterévé Szatmár vármegye követe, Kölcsey Ferenc vált, aki demokratikus elveivel, remekül felépített szónoklataival és anglyaltisztaságú jellemével valósággal elbűvölte. Ormós Zsigmond később több alkalommal és több változatban is megírta Kölcseyről őrzött emlékeit. A fiatal jurátus egyik életre hívójává, tevékeny élharcosává vált az országgyűlési ifjúság által 1834-ben megalapított Társalkodási Egyletnek, amiért a Metternich-féle elnyomó hatalom büntetésül eltiltotta az ügyvédi vizsga letételétől. Cikkeket, értekezéseket, elbeszéléseket írt és közölt a *Rajzolatokban*, a *Társalkodóban*, a *Jelenkorban*, az *Erdélyi Híradóban* s a *Reményben*. Pozsonyban vetette papírra Börne párizsi levelei mintájára *Szabadelmű levelek vagy democrat lapdacsok aristokrat görcs ellen* címen egybefűzött irodalmi igényű 29 episztoláját, amelyeket az 1830-as években nem sikerült nyomtatásban megjelentetnie. Az Ormós Zsigmond hagyatékában megőrződött kéziratot közel másfél évszázad múltán Benkő Samu kolozsvári történész fedezte fel a temesvári állami levéltárban, s rendezte sajtó alá, majd jelentette meg 1976-ban a bukaresti Kriterion Könyvkiadó népszerű Téka-sorozatában. A Temesvárra visszatért Ormós Zsigmondot tiszteletbeli aljegyzővé választotta a „nemes vármegye”, amely 1838-ban fizetési aljegyzővé léptette elő. 1841-ben rékási szolgabíróvá nevezték ki, 1846-tól Buziáson viselte a szolgabírói tisztséget. 1848-ban a forradalmi események kitörése idején fősolgabíró volt. Rékási szolgabíróvá történt kinevezésének esztendejében jelentette meg Temesváron a *Véres bosszú* című regényét, amelyet Victor Hugo romantikus történeteinek modorában a zsidók emancipációja eszméjének propagálása, minél szélesebb körű megismertetése érdekében írt. A forradalmi változások időszakában cselekvően vett részt a vármegyei élet átszervezésében, liberalizálásában. Ormós Zsigmondot országgyűlési képviselővé választották a rittbergi (végvári) kerületben, mégpedig egyhangúlag. Barátai, főleg a forradalmi kormánybiztossá kinevezett Vukovics Sebő kérésére és unszolására végül is nem fogadta el a megtisztelő mandátumot. Miként egyik méltatója a mozgalmas, eseménydús időszakra visszatekintve megjegyezte: „Az 1848-49-ki zavarokban Ormós több szolgálatot tett azzal, amit elhárított, mint azzal, amit teljesített. Jóság és igazság rég fészket raktak nevével a nemzetiségek szívében is, s népszerűsége most védőpajzsként borult az egész magyar elem fölé.” Hazafiúi buzgalommal munkálkodott a Bánságban élő népek összebékítésén, egymás iránti megértésének erősítésén, ugyanakkor maradéktalanul teljesítette és végrehajtotta a magyar kormány parancsait, törekvéseit támogatta és

fölkarolta, küzdelméhez sietett eszközöket nyújtani, iparkodott győzelmét hathatósan előmozdítani.

A magyar szabadságharc vérbe fojtását követően Ormós Zsigmondot az osztrák hatóságok elfogták, s a temesvári Vauuban-típusú téglavár 14-es számú kazamatájában tartották fogva. A hadi törvényszék 1849 decemberében négyévi, vasban töltendő várfogságra ítélte. A következő év februárjában verték rá a rablincset. Ormós Zsigmond néhány nap alatt a fogságban rögtönözött Fogolyélet a bástyaboltozatban című öt felvonásos színművét, amelynek szereplői rabtársai voltak, akiknek életmódját, mindennapi foglalatosságait kitűnő erővel és hatásos színekkel ábrázolta. Kilenchónapos raboskodás után váratlanul amnesztiában részesült, 1850. július 16-án szabadon engedték. Temesvárott nem volt maradása, szigorú megfigyelés alatt tartották, válogatott eszközökkel zaklatták. Buziásra, a neveléséről gondoskodó nagybátyjától, Ormós Andrástól örökölt udvarházba vonult vissza 1852 elején. Csöndes magányban élt, s egyre mélyebben belemerült a szépművészetek rendszeres tanulmányozásába. Az elnyomó hatalom fogdmegjeinek, spiclijeinek, besúgóinak, feljelentőinek serege azonban Buziáson sem hagyta nyugton; a fürdőhelyen is egymást érték a házkutatások, a kéziratelkobzások.

A fiatal jurátus egyik életre hívójává, tevékeny élharcosává vált az országgyűlési ifjúság által 1834-ben megalapított Társalkodási Egyletnek, amiért a Metternich-féle elnyomó hatalom eltiltotta az ügyvédi vizsga letételétől.

Ormós Zsigmond képtelen volt az önkénnyel megbékélni. Vagyonát pénzé téve az állandósult zaklatások, molesztálások elől 1857-ben külföldre távozott. Előbb Bécsben, majd Olaszországban rendszeres művészettörténeti tanulmányokba kezdett. Az osztrák főváros mellett bejárta Prágát, Grázot, Triesztet, Innsbruckot, Heidelberget, Lipcsét, Berlint, Hamburgot, Hannover, Düsseldorfot, Köln, Frankfurtot, Stuttgartot, Drezdát és Münchent. Olaszországba átkelve Velencében, Firenzében és Milánóban időzött. Egy másik alkalommal Páduát, Vicenzét, Páviát, Torinót, Pármát, Bolognát, Sienát, Perugiát, Herculanaeumot, Pompejt, Puzzolit, Caprit, Tivolit és természetesen Romát, a vatikáni képtárat és a könyvtárat kereste fel.

Velencében ismerkedett meg Szamosy Elek (1824–1888) festőművésszel, aki később Temesvárott és Buziáson fölkereste őt, és megfestette nagyméretű portréját. Szamosy Elek

Emlékérem Ormós Zsigmond 70. születésnapjára – Karl Radnitzky bécsi éremművész alkotása

barátsága komoly fordulópontot hozott, valósággal új korszakot nyitott Ormós Zsigmond életében. Ráébredt arra, hogy minden múlandó a földön, csak a művészet állandó és örök. Ekkor csapott fel komoly műbarátnak és művészeti írónak. 1858-ban hagyta el a nyomdát a *Banya sziklája* (Piatra babilii) című román tárgyú és témájú romantikus regénye, amelyet 2003-ban jelentetett meg új kiadásban a marosvásárhelyi Mentor Könyvkiadó. *Adalékok a művészet történetéhez* című alapvető fontosságú értekezése 1859-ben látott nyomdafestéket, 1860–63-ban hat kötetben írta meg és tette közzé *Úti emlékek* címen élménybeszámolóinak sorozatát. Szamosy Elek ifjú tanítványát, Munkácsy Mihályt is magával vitte Buziásra, akire a reveláció erejével hatottak a szíves házigazda festmény- és metszetgyűjteménye, valamint a festő és a műértő tartalmas eszmecseréi, beszélgetései a műalkotásokról, s miként azt *Emlékeim* című kötetében maga megjegyezte: „Ormós társaságában teljesen kinyílt a szemem, s éreztem, hogy az akadémián van a helyem”.

Az osztrák abszolutizmus enyhültével, az 1849-es fogolytárs, Murányi Ignác hívására 1861-ben tért vissza a közéletbe, amikor is Temes vármegye főjegyzőjévé választotta. Azonban az összehívott és önkényesen feloszlott országgyűlésre következett provizóriumban nem kívánt szolgálni, elhagyta hivatalát, és ismét visszavonult a magánéletbe, tanulmányaihoz. A Magyar Tudományos Akadémia 1861-ben választotta levelező tagjává. Székfoglalóját a nazarenus festőről, Peter Cornelius „a német antik-irány főképviselőjéről” tartotta, akiről 1863-ban Pesten monográfiát is megjelentetett.

Az osztrák–magyar kiegyezést követően, a Deák-párt elkötelezett bántási élharcosát, eltökélt hívét Temes vármegye alispánjává választották. Hivatalát 1871-ig viselte, amikor Murányi Ignác halála után a vármegye főispánjává nevezték ki. 1875-ban Temesvár szabad királyi városának is Ormós Zsigmond lett a főispánja. Az ő szorgalmazására indult útjára 1872. május 1-jén a tájegység első magyar nyelvű újságja, a *Temesi Lapok*, amely kiadásának anyagi fedezetét is biztosította. A törvény által megkívánt 10 000 forintos óvadékot maga tette le. Személyesen fogalmazta meg az előfizetési felhívást, amelyre 468-an válaszoltak pozitívan. A lap élére főszerkesztőként Kakuja Gyula író állította. Éveken át a címét később *Dél-Magyarországi Lapokra*, majd *Dél-Magyarországi Közlönyre* változtató napilap Ormós Zsigmond, Pesty Frigyes és Szentkláray Jenő történelmi értekezéseit, ismertetőit és tanulmányait közölte tárcarovatában. A lap színikritikusa a kezdeti időszakban Csiky Gergely volt. Ormós Zsigmond személyes kezdeményezésére és lankadatlan fáradozásainak, szervezőmunkájának eredményeként jött lét-

Ormós Zsigmond íróasztala örökösénél

re 1872. szeptember 25-én a régió történészeit, kutatóit, szakíróit, régiséggyűjtőit tömörítő Dél-Magyarországi Történelmi és Régészeti Társulat, amely a „magyar nemzeti közművelődés és a magyar állameszme megszilárdítását”, valamint a déli országrész történelmi múltjának felderítését, relikviáinak összegyűjtését tűzte elsőrendű céljául. Az egyesület elnökéül választott Ormós Zsigmond indítványára 1873-ban és 1874-ben évkönyveket jelentettek meg Temesköz historikusai, majd 1875-től negyedévenként tartalmaz sakközlönyt, Történelmi és Régészeti Értesítőt adtak ki a mindenkori főtítkárról – Miletz János, Pontelly István, Patzner István, Berkeszi István – szerkesztésében.

Ormós Zsigmond szorgalmazására és hathatós támogatásával jött létre a temesvári múzeum, amelynek falain és tárlóiban személyes értékei – „érmékből, föníciai régiségekből, metszetekből, könyvanyagokból, gemmákból, miniatúrákból, nappali terrakottatárgyakból, bécsi porcelánokból, fegyverekből, festményekből, fényképekből, könyvekből és török nyelvű kéziratokból álló gyűjteménye” – is méltó, megfelelő helyre kerültek. Sorra jelentette meg művészettörténelmi könyveit, visszaemlékezéseit és útleírásait, miközben cikkeket, tanulmányokat, tárcákat, korrajzokat közölt az Arany János szerkesztette *Koszorú*, a *Pesti Napló*, az *Arad*, az *Alföld*, a *Dél-Magyarországi Lapok*, a *Südungarische Reform*, az *Akadémiai Értesítő*, az *Ország Tükre*, a *Hazánk s a Külföld* stb. hasábjain. Kötetekbe foglalta átfogóbb, terjedelmesebb dolgozatait, amelyekben alkotói pályákat és életműveket, valamint jelentős

Munkácsy Mihályt is magával vitte Buziásra, akire a reveláció erejével hatottak a szíves házigazda festmény- és metszetgyűjteménye, valamint a festő és a műértő tartalmas eszmecseréi, beszélgetései a műalkotásokról, s miként azt *Emlékeim* című kötetében maga megjegyezte: „Ormós társaságában teljesen kinyílt a szemem, s éreztem, hogy az akadémián van a helyem”.

Vastagh György: Ormós Zsigmond (olajfestmény)

műgyűjteményeket mutatott be, írt le és elemzett. Főbb művészettörténeti művei: *Adatok a művészet történetéhez* (Pest, 1859); *Fóth, művészeti szempontból* (Pest, 1862); *Cornelius Peter* (Pest, 1863); *A Széchenyi-szobor és a szobrászat realismusa* (Pest, 1863); *A hg. Esterházy képtár műtörténelmi leírása* (Pest, 1864); *Urbinoi Santi Rafael* (Temesvár, 1867); *Kupeczky János mint ember és művész* (Temesvár, 1888); *Ormós Zsigmond műgyűjteményének Catalogusa. I.* (Temesvár, 1874); *Gyűjteményeim* (Temesvár, 1888). 1881-ben hagyta el Budapesten a nyomdát „legnagyobb és legjelesebb műve”, *Az Árpádkori művelődésünk története* című átfogó, alaposan dokumentált monográfia.

Az utolsó magyar polihistorok sorába tartozó Ormós Zsigmond legjelentősebb, legmaradandóbb megvalósításának, kétségtelenül a temesvári múzeum megteremtése bizonyult. Nemcsak fölötté gazdag festmény-, metszet-, érme-, porcelán-, könyv-, térkép- és kéziratgyűjteményét adományozta az életre hívott kultúrintézménynek, hanem alkalmas szék-házról is gondoskodott. A Dél-Magyarországi Történelmi és Régészeti Múzeumegylet gyűjteményének értékesebb és érdekesebb darabjait 1876-ig a római katolikus püspöki palota egyik szobájában helyezték el, ahonnan nem sok idő múltán a kollekciónak átköltöztették a vármegyeház tőszomszédságában emelkedő Wellauer-ház két termébe. Az elavult régi épületet nem sok idő múltán lebontották, helyére 62 000 forintos költséggel Klein Jakab ipariskolai tanár tervei alapján 1886-ban díszes, német neoreneszánsz stílusú, alagsoros, magas földszintes emeletes palotát emeltek, amely azonban már fölavatásakor szűknek, kicsinek bizonyult. A múzeumépület előcsarnokának falára 1893-ban helyezték el a Bibel János oravicabányai műhelyében 140 forintért elkészített 127x65x13 cm-es díszes márványtáblát, amelyre a következő feliratot vésték: „Méltóságos / id. ORMÓS ZSIGMOND / Alapítója és életfogytiglani Elnöke / valamint legbökezebb Pártolója és Megajándékozója iránt / a Dél-magyarországi történelmi és

régészeti Múzeum-Társulat-nak / maradandó ragaszkodását és háláját hirdesse ez emlék. / Az 1891. évi augusztus hó 29-én tartott ünnepélyes megnyitó közgyűlés 7. számú határozata.” Ormós Zsigmond személyesen nem jelent meg sem a múzeumépület 1891. augusztus 2-i avatóünnepségén, sem az emléktábla leleplezésén. Meghasonlott önmagával, a vármegyével és a világgal. Elméje megbomlott, elhatalmasodott rajta az üldözési mánia, rögeszmék gyötörték, szervezete legyengült. Szakszerű gondozásra a budapesti a Schwartzter-féle intézetbe utalták be, ahol aztán örök álomba szenderült. Holttestét a Béga-parti városba szállították.

Az 1970-es években csontjait kidobálták a kriptasírból, amelybe a városgazdálkodási vállalat – amely a temetőket is felügyelte és gondozta – aligazgatóinak egyike „kakkuktojás” gyanánt az apósát temettette el. A tiltakozásoknak, közbelépési próbálkozásoknak nem volt fogantója a nacionál-kommunista diktatúra sötét éveiben.

Temesvár városától örökös díszsír helyet kapott a belvárosi temetőben. Nyugalma azonban nem lett örök és áldott, miként azt a hűséges tisztelője, Bibel János adományozta szürke gránitsírkövére vésett mondat is kívánta. Az 1970-es években csontjait kidobálták a kriptasírból, amelybe a városgazdálkodási vállalat – amely a temetőket is felügyelte és gondozta – aligazgatóinak egyike „kakkuktojás” gyanánt az apósát temettette el. A tiltakozásoknak, közbelépési próbálkozásoknak nem volt fogantója a nacionál-kommunista diktatúra sötét éveiben. A gránitobeliszkről levésték, és lecsiszolták Ormós Zsigmond nevét. A megfordított alaplapon, a kovácsolt vaskerítés takarásában azonban Temesvár és Temes vármegye legkiválóbb személyiségének négy soros sírverse – szerencsére – megőrződött: „Dicsőség, hatalom, örömök, remények / Mint tünékeny álmok jönnek és enyésznek / És a földi vándor nyugovást nem lelhet / Csak édes árnyékában a megváltó jelnek.”

A Temesvári Művészeti Múzeum gyűjteményeinek legértékesebb darabjait napjainkban is az Ormós Zsigmond adományozta műtárgyak képezik. Temesvárott utca és az Ormós Zsigmond Közművelődési Egyesület viseli a múzeumalapító megyei és városi főispán nevét.

A temesvári Állami Főreáliskola emléktáblái

Álcázás, befalazás volt a sorsa a mai Gh. Lazár utcában a Nikolaus Lenau Líceum épületének – amely eredetileg az Állami Főreáliskolának nyújtott hajlékot – kapualjába állított emléktáblák sorsa is. Értetlenül állunk e tény előtt, hiszen szövegükben nincs sem türelmetlenség, sem uszítás, sem sértés senki iránt, pusztán tényeket rögzítenek. Az egyik arról számol be, hogy azon a helyen 1761-ben szerb városháza épült, 1782-ben ez a szerepe megszűnt, és az épületet színházzá alakították át, 1870-ben pedig Eötvös József minisztersége idején Küttel Károly polgármester kezdeményezésére e történelmi telken 1878/9. évben állami főreáltanoda épült. Az épületemelés tényét rögzíti a tágas kaputér szemközti oldalán elhelyezett márványlap is. A 1990-es évek től napfényre kerültek ezek a feliratos táblák is.

II. Mattis Teutsch János nemzetközi rajzverseny V-XII. osztályos diákok részére

Brassó, 2014. május 24-25.

A verseny célja: Versenyünkkel arra a kérdésre keressük a választ, hogy a mai magyar gyermekeknek mi jut eszébe Mattis Teutsch Jánosról, továbbá szeretnénk felhívni a magyar társadalom figyelmét a művész tevékenységére, alkotásaira, sokszínűségére, hogy gyermekeink már kiskorukban megismerhessék eme varázslatos világ egy-egy szegletét. Mattis Teutsch János (1884–1960) erdélyi magyar festő, szobrász és grafikus. Az avantgárd művészetek európai rangú mestere, aki alkotó módon kapcsolódott be az expresszionizmus, a kubizmus és az absztrakt művészet stílusirányzataiba, s felépítette gazdag életművét. (Bővebben lásd: http://hu.wikipedia.org/wiki/Mattis_Teutsch_J%C3%A1nos)

Részvételi feltétel: részt vehet a Kárpát-medence bármely magyar tany nyelvű iskolájába járó V–XII. osztályos tanuló. A versenyre beküldhető minden olyan alkotás, amelynek témája kapcsolódik a hirdetett címhez. A munka hátoldalán kell feltüntetni a mű címét, a készítő nevét, korát, iskolája nevét, osztályát, címét, tanára nevét és mobiltelefonszámát.

A rajzok, festmények mérete: A/3-as, az alkotás bármilyen technikával készülhet.

Alkalmazott technikák: rajzolás, festés, vízfesték, tempera, olajfesték, filctoll, tollrajz, zsírkréta, pasztell, montázs, kollázs, vegyes technika, fotómontázs, pác stb.

A verseny feltételei: egy versenyző legtöbb két alkotással indulhat. Lehet figuratív, de várunk absztraktabb, elvontabb megközelítéseket, értelmezéseket is. A munkákat nem kell semmilyen alapra ragasztani. Kizárólag olyan alkotásokat fogadunk el, amelyekkel más versenyen nem indult az alkotó. A versenyen csak saját alkotással lehet részt venni. Csoportos nevezés nincs. A rajz beküldésével a versenyző automatikusan elfogadja a verseny részvételi kiírásában foglaltakat, és hozzájárul, hogy a szervező a beküldött és kiválasztott alkotásokat a honlapján, promóciós anyagaiban, rendezvényein térítésmentesen, időbeli és minden egyéb korlátozás nélkül használja, az alkotásokat kiállításokon, rendezvényeken szerepeltesse. Az alkotó nevét, életkorát, nevezési kategóriáját, elérhetőségét (postacím, telefon, e-mail

cím) és az alkotás címét kérjük a beküldött munka hátoldalán olvashatóan feltüntetni. A szervezőket nem terheli felelősség az olvashatatlan vagy téves adatszolgáltatásért. Az alkotás elküldésével a törvényes képviselő beleegyezését adja a versenyen való részvételhez. Az alkotás beküldésével a versenyző törvényes képviselője hozzájárul ahhoz, hogy az alkotás a versenyt követően további felhasználásra kerüljön (a rajzokat nem kapja vissza az alkotó), illetve a rendezőbizottság tulajdonát képezze. A beérkezett munkák a Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyházközség gyűléstermének falait fogják díszíteni. Az alkotásokat háromévenként album formájában is szeretnénk megjelentetni.

Beküldési határidő: 2014. május 20.

Az alkotásokat a következő címre küldjék: Biserica Evanghelică Maghiară, str. Iuliu Maniu nr. 2, 500091 Braşov, România.

A borítékon kérjük feltüntetni: II. MATTIS TEUTSCH JÁNOS nemzetközi rajzverseny.

Kapcsolattartó személy: Vetro B. Sebestyén András (telefon: 0040 740 194 043, e-mail: vetrobsa@gmail.com)

„Énekeljete az Úrnak új éneket!”

IV. Barcasági vallásos vers- és énekmondó verseny, Brassó, 2014. május 24-25.

A Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyházközség, az Evangélikus-Lutheránus Püspökség, a brassói katolikus, református és unitárius egyházközségek és barcasági pedagógusok második alkalommal szerveznek vallásos vers- és énekmondó versenyt. A nem hivatásos versmondók számára meghirdetett versenyre történelmi egyházaink vallásos lelkületű tagjai nevezhetnek be.

Alsó korhatár: VII. osztály.

A versmondóknak két verset kell megjelölniük: egy kötelezőt és egy választhatót. I. kötelező vers: egy klasszikus magyar költő (Balassitól Ady Endréig) vallásos/istenes verse a megjelölt könyvszet alapján;

II. választható vers: egy szabadon választott 20. századi magyar költő (Adytól napjainkig) vallásos/istenes verse.

A kötelező versek jegyzéke:

- Balassi Bálint: Áldj meg minket, Úr-isten
- Rimay János: Reménységem te légy nékem...
- Madách Imre: A megváltó
- Juhász Gyula: Könyörgés szabadulásért
- Tompai Mihály: Énekek – Reggel

6. Reviczky Gyula: Miatyánk

7. Ady Endre: Alázatosság langyesője

Az énekmondók két dal bemutatására készülnek:

I. archaikus zsoltár – bármelyik felekezet sajátos zsoltárszövege, dallama énekelhető;

II. egyházi ének vagy megzenésített vallásos/istenes vers (akár az előadó által megzenésített szöveg).

Egy versenyző mind a versmondó, mind az énekmondó kategóriába benevezhet. Egy-egy vers/dal előadási ideje nem haladhatja meg a 6 percet.

A verseny helyszíne a Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyházközség gyülekezeti központja, kezdetének időpontja 2014. május 24., 10 óra.

Nevezési határidő: 2014. május 14. (postai bélyegző, ha levélben jelzi részvételi szándékát).

Szeretettel várunk minden jelentkezőt.

Jelentkezés és bővebb információk:

Érkezés időpontja: 2014. május 23., 22 óráig (a távolból érkező versenyzők).

A versenyzőknek szállást és étkezést biztosítunk. Utazási költséget nem térítünk meg.

Ajánlott irodalom:

1. Aranyhárfa. Vallásos költemények gyűjteménye. Összeállította dr. Halmi János. Az Országos Református Lelkészségesület kiadása, Budapest, 1929.

2. Istenes énekek. Vallásos versek gyűjteménye. Szerkesztette Berde Mária. Kiadja a Királyhágó-melléki Református Egyházkerület iratterjesztése, 1939.

3. Isten kezében. Romániai magyar költők istenes versei. Válogatta és szerkesztette Latóczky László. Castrum Könyvkiadó, Sepsiszentgyörgy, 1993.

4. Templomablak. Istenes versek és műfordítások (magyar költők versei című fejezet). Kiadja a református zsinati iroda sajtóosztálya, Budapest, 1980.

5. Új aranyhárfa. Versek gyülekezeti és keresztyén családi alkalomokra. Kiadja a magyarországi református egyház zsinati irodájának sajtóosztálya, Budapest, 1987.

További részletek: 0040 722 555 627

kosztaistvan@yahoo.com

benzemihaly@gmail.com

Postacím: Biserica Evanghelică Lutherană, 500091 BRAŞOV, str. Iuliu Maniu nr. 2, jud. Braşov.

Húsvét Kalotaszegen